

המחשבה

עתו שבועי

ככל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:	
לשנה	7 בתרים
לחצי שנה	3.50
לרבע	1.75

באשכנז:

לשנה	8 בתרים
ביתר הארצות:	
לשנה 9 בתרים	9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין להתוב. אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרים.
גליון בודד 12 קרז.
מכתבים מלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי"א גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית הסערכת ולארמיניסטריציה:
"Hamicpe"
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 11. Maja 1906.

גליון יט

ה"א.א. ט"ז אייר תרס"ו.

רבי עקיבא.

לכ"ג בעמר

עוד הפעם האחרונה נסתה שארית ישראל בימי ר' עקיבא ובר כוכבא לצאת מתחת יד הכובשים העריצים, אשר לא היה להם צורך כלל בממשלתם על ארץ היהודים הקטנה, רק למען הרבות כבודם ותפארתם בקשו למשוול גם עליה ולדכא את העם היושב בה, בעוד אשר ליהודים היתה חרות הארץ שאלת החיים והקיום; נרועה היתה ה"היה הרביעית" מכל חיתו טרף, כי דמיונה כנשים השאננות והפתיות בזמננו, אשר למען קשט את בוכעיהן ישמידו בעבורן מיני עוף שלמים מתחת השמים. נובל לציר לנו התרונות היהודים בראותם, כי רק בשביל תארת כבוד כבושיו רוצה הצר באבוד העם היהודי מעל אדמתו. ידעו מאר, כי לא יוכלו הרומאים האכזרים להשמיד את העם היהודי, כמו שהשמידו עמים אחרים ויאבדו זכרם מתחת השמים ועל העם היהודי לסבול יסורים גדולים ועצומים ימים רבים, רבים מאד, אם לא יצלה הפעם לפרוק עול רומא מעל צואריו: כי תאריך הגלות כל כך לא ידעו אבותינו ההם. מן השמדות, ההרנות, הגרושים, הטלטולים, הגזרות הקשות, השפלות והכזיונות המרים, שסבלו בניהם אחריהם עד היום הזה לא היה להם כל מושג. כי לשאת ולסבול את כל אלה אין כח אנושי סספיק, ע"כ לא יוכל אדם להעלותם על הלב. גם לא היה להם משל מן המציאות על זה. אלו ידעו את כל הצרות והתלאות, שעתידיים בניהם לסבול

מאין אדמה כפוחה להציג עליה כף רגלם — אפשר שהיו בוהרים, שישכלו הם עצמם את כל ההכנעות, שהטילו עליהם ובלבד שתשאר שארית ישראל על אדמתה, להיות ניר לעם יהודה ומפלט כעת צרה. סוף סוף אפשר היה גם אז לדעת, כי מלכות רומא, שאינה ממלכה טבעית לא לעולם תעמד ובכל אופן לא תאריך ימים כהעם היהודי. כדאי איפא לשאת ולסבול לפי שעה ולהגיה את השחרור לזמן מכשר יותר. אבל היהודים בימים ההם לא יכלו לדעת זאת. וזאת שנית הבטחת הנביאים היתה ידועה, כי לא יתם ישראל לנוע, כי כל העמים יאבדו וישראל לא יאבד. אבל מה זה כח ישראל? מה היא נשמתו המחיה אותו אף בלי ארץ לעולם? הלא היא תורתו ובתורה הזאת תפשו בימים ההם גם עמים אחרים ע"י שליחי הנצרים, שדרשו בלולו, כי מאס ה' בבית יעקב ועל כן החריב נהו ויסתר פניו מהם ותחתיו בחר בעמים אחרים, המקבלים את הכשורה החדשה על אדות המשיח והגאולה הרוחנית. וביהדות החזיקו בימים ההם מיליונים מן העמים ככל אויב המערבית ואפריקה המזרחית, כן ביהדות, כי אז לא היתה עוד לנצרות הצורה, שקבלה אהרי כן ע"פ טעם העמים במערב ובצפון... העם היהודי היה איפא בסכנה עצומה. הרומאים גזלו את יסודו החמרי, את הארץ, והעמים המתיהדים גזלו את יסודו הרוחני, את תורתו ויכפרו בזכות ישראל בה. על כן ראתה שארית יהודה את עצמה מכרחה להלחם מלחמת הקיום ביאוש קיצוני, לחיים או למות. וידוע ידעו הכמי ישראל, כי אין כל תקוה בדרך

הטבע, כי יגברו מתי מעט היהודים הנותרים עוד אחרי ההרבן נגד לגיונות הרומאים. על כן הלך ר' עקיבא כעצמו אל כל הארצות הקרובות והרחוקות, אשר בהם גולי היהודים, להבינם את הסכנה המרחפת על ראש היהדות ולהעירם לכא לעזרת אהיהם, הנלחמים על עמם. גם לשארית עשרת השבטים באשור ובפרס הלך, לקראם לעזרה. אבל חיי הגלות כבר הספיקו גם בימים הראשונים ההם לטמטם את לבם ולותר לכתחלה על ארץ ישראל. העבדים המשוועבים ההם הפקירו את שארית אהיהם, מהלו לרומאים את אדמת ישראל ובלבד שלא יפריעו מנוחתם הזמנית. בתאות מנוחתם ושלותם המסופקת הפאו מורי העברים ההם על ר' עקיבא ותלמידיו מה שהפאו בזמננו רבני אונגריא ואשכנז על הציונים. לביאת המשיח אמנם קוו היהודים ההם. אבל קשה היה להם להאמין, שהמשיח העתיד לכא יהיה בשר ודם פשוט, מושיע ישראל מיד אויביו ביהושע בן נון, גדעון, שאול, דוד ויהודה המכבי. כי הכתה החדשה כבר הספיקה להרגיל את העולם, שמושג הגואל והגאולה הוא ענין אחר לגמרי מאשר היה לפנים. ר' עקיבא שב לארצו בידים ריקות ובפחי נפש, והמלחמה היתה מכרחה, דרך לשוב אחר לא היה, כי בלי ארץ וכלי יתרון רוחני אי אפשר ליהדות להתקיים. בחורי ישראל, תלמידי ר' עקיבא מסרו נפשם על עמם, גבורות. נפלאות הראו על שדה קטל, היוצאת מגדר האפשרות האנושית ומה שהיה מכרה לכא בא. מתי מעט גבורי ישראל נפלו בסוף לפני לגיונות הרומאים ותקת יהודה האחרונה נכרתה.

פיריטון.

Do diabla.

"אנה הרוץ באיש משגע, יאחים? או — עוד החל לריב אוני בדרוך על כנותי אותך בשם המתאים לרוח זמננו — הקרא כרצונך בשם חיים; כיום סגיר וגשם טורד הנך הולך כלא אדרת על בגדיך ובלא סגן על ראשך; למה פניך נלהבים? בטח כבר באך עסק חדש בדבר ציון או בדבר האוטונומיה היהודית! אוי אוי, עד מתי תשהולל בדברי רוח ותבלה את עתך ואת כחך לריק! מה הכתב הזה אשר בבית ידך? גם זקני אהב לזמן את כתביו בבית יד; הוי יהודי כשלק, לך נאה אך ללכת ארצה ישראל, להשתטח שם על קברי צדיקים ככל הבטלנים."

"אל תפריעני, יקירי, כי דבר נכבד מאד עלי לעשות מיד; אם רצונך כי אענה על שאלותיך, לוני נא עד בית ראש הקהל, כי ארצה לבקשהו לחתם על המלגרכה הזאת בשם הקהלה; אחרי כן עלי להתחם עליה את רב אחינו יושבי עירנו ולהריצה

אל הד"ר שטרנבר וינה. הודה היא לו מאת אחיו בני עמו על מלחמתו בעד עמי במועצה הממלכה" כלבתם ראה הד"ר שטרנברג את השמש אשר לחברת ציון ויקראוה ויאמר לו: "רוץ מהרה ואסוף לי שמונה ציונים צעירים, למען אוכל לחלקם לארבע כהוה וביד כל אחת גליון כזה ולשלחם לארבע כנפות העיר לקבץ חתימות. אחרי רבע שעה אנכי בכיתי". ורע חיים עשה הנועות ראש ומשיכה בתפנים וכלו אומר לעג. ואך חיים לא התרגז ולא נבהל להשיבו תשובה נמרצה לאמר: "סלה לי, אהובי, אם אפגע מעט בכבודך; הלא אתה תוכיחנו תמיד על אבוד זמני וכחי, אשיב לך הפעם כגמולך. הלא יחדו נכנסנו אל דגמנונים ואנכי כבר נכנתתי כל בחינותי כאוניורוויטזה וכבר התדקפתי בשנה הזאת וארויה כ"ה מאתים כתר לחדש ואינני הלוי עוד ככל איש כעולם — ואתה לא נכנתת עוד אף את כחינתך הראשונה; אנכי כריא וחזק בעבודתי וכעסקי בלמודים או כצרכי ציון — ואתה גונח וכואב לדאבון לבי, יען... לו היו לך לב לדעת ועינים לראות את הנולד, לולא אמרת, כי אינע לריק, כי אז התכוננת, כי עד אשר תשלים אתה את למודיך, והוי עורכי דין פי שלש מהצרך ושערי כל בתי הפקדות ישארו סגורים לפניך, אם לא נפתחם עתה בלב נכון ויד חזקה אנתנו המשגעים וההזויים.

בן ידידי, אנכי נלחם בערך יותר מבעדי!" פני רע חיים חורו ויינע כדי ריק למצא מלה, ואך הנה בית ראש הקהל לפניו ויהן שלום לחיים וילך לו אבל וחספוי ראש.

וד"ר שטרנברג בא הביתה וישם את גליונו לפני ראש הקהל ויבקשהו לחתם עליו בקול בטוח לאמר: "הלא עתה בטח החתם בשם הקהל, כמו שחתמה בדבר האוטונומיה היהודית". אך ראש הקהל הניע את ראשו לאות שלילה לאמר: "לא אוכל, כי שמעתי את כל השערורה, אשר נעשתה בחברות ציון בעבור מלגרכה כאלה". ויענהו שטרנברג: "אל תירא אדוני מאומה; בראשונה אין אסון, אם בטלה הממשלה הפלנית חברות אחרות; לו שמעו חברי הציונים בקולך, בשלו כל החברות מעצמם וייסדו אחרות החתיהן, אשר יושם לב בתקנותיהן גם אל עבודת ההוה כארץ גלותנו וכל החברות תהיינה לכתחלה גם מדיניות. ועל כל פנים אין הדבר נוגע לך כלל וכלל; כי הקהלה היהודית עומדת ברשות עצמה ואין בה ביד הממשלה לבטלה. הוכל לסמך עלי; הלא יודע דת ורין אנכי". ויאץ בו לחתם מיד, כי העת יקרה; ואך ראש הקהל השקישו, ויפצר בו לשבת מעט. ויאמר לו: "אך שאלה אחת אשאלך; הלא אראה, כי תהנהג בישר וצדק את כל בני אדם, גם לאבותיך

להציל את קיום העם נחוץ היה לתפוש באמצעי אחר. אם אין עוד יסוד חמרי, מדינה, נחוץ לחזק את היסוד הרוחני, את התורה. אז נתן ר' עקיבא את לבו לקבץ את ההלכות וללמדן את ישראל, להעמיד תלמידים הנונים, אשר יהיו למורי העם ולגואליהו מתחת יד הנכרים המתיהדים המתמרים בתורתו. ישראל היה לעם הספר ולא שם עוד את לבו לשוב לרשת את הארץ (מלכו בימי הרמב"ן) זירא את כל כח קיומו בקיום התורה והמצוות. וזוה הצליח באופן אשר לא קוד. כי העמים האחרים השתחררו מהרה מכרית התורה, שקבלו ממוריהם היהודים ופרקו מעל צוארם את עול כל המצוות והיהודים יכלו להתפאר: „תורה צוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב“. וכמו שמסרו ר' עקיבא ותלמידיו את נפשם על הצלת הארץ, כן מסרו אחרי כן את נפשם על הצלת התורה. במסרקות ברזל סרקו את בשר ר' עקיבא ונשמתו יצאה ב„אהד“. אהד הוא אלקי ישראל בלי צרוף וזוה הוא נבדל מן העמים, אחת היא תורתו, שמאסו בה העמים, אף שקבלוה לפני דור ר' עקיבא ואחר הוא העם היהודי, שאחו בתורתו באמונה, רבו הגדול ר' עקיבא בן יוסף, שהציל זוה את ישראל מן הכליון.

ענינים מדינים

המניסטריום החדש באוסטריא. מועצת הממלכה, שנפסקה עבודתה לרגלי החליפות בממשלה, תשוב לעבודתה כיום מ"ו לח". בינתים נושא ונוהג ראש הממשלה הפרינץ ההנלווע עם ראשי המפלגות. כפי השמועה כבר התפשר עם הפולנים, להוסיף להם מנדטים ולהגדיל מעט את פרוד גליציא מן הממלכה. אך המשכים, המתקאים כפולנים, שגדול כחם כל כך, הגדילו את תביעותיהם ודורשים פיוס.

תוצאות הבחירות באונגריא. הבחירות נגמרו בלי שפך דם רב, כמו שרגיל שם הדבר. כי עתה לא היה ריב המפלגות חזק כל כך אחרי שבטלה המפלגה הלבדלית ורוב העם אחז במפלגת הפרוד. מהמפלגה הזאת נבחרו רל"ג ציר, הרוב המחלט. ממפלגת האווחים בבירית וקודם (פערפאסינגם-פארטיי) נבחרו ס"ח ציר, כמפלגת העם האנטישמיים ל"ב (עד בה היו להם דק ב"ה), ממפלגות יתר הלאומים ב"ו, בלי מפלגה י"ב, דמוקרטיים ג' וסוציאלי אחד. ליתר הלאומים ניספו עתה מ"ו צירים. וקנאי המדיאירים

מחבלים תחבלות לחוקק חקים נגם, לכל יגדל בחם מאד. שלשת הדמוקרטים והסוציאלי האחד שנבחרו— כלם יהודים. כפרלמנט החדש נמצאים מ"ו „יהודים“ ואף לא אחד בא-כח יהודים. הכל יהיו יהודי אונגריא, רק לא יהודים.

המצב ברוסיא. על המעשים המהומים הנעשים ברוסיא נוסף חלוף המניסטריים במרם נפתחה הדומא. ברור הוא, כי המניסטריים ווישה-דורנוכה לא יכול להתיצב לפני הדומא ולהצטרף על כל הרשעה והרצח והחמס, שנעשו בימים גב אחרי הכטחת ל' אקטובר. על כן נמו מן המערכה ימים אחדים במרם נפתחה הדומא במקום ווישה מנה הצאר את נוריימיקין, איש עריץ וחסר כשרון בראש המניסטריים ואת איסולסקי למניסטר לעניני החוץ במקום לאמסטרף, כל המניסטריים החרשים הם מהנסיגים אחר הדבקים בשלמן יחיד. ההתגבלות כנפש עריצי השרים מהחדשות, בקאטינווסלב ירו מורדים על הגנרל-הנציב וימיתוהו. במוסקוא השליך איש מתחפש בלבושי פקיר-צבא בומבה על הגנרל הנציב דובאסוב, שלישו ושומר ונס הרוצח עם העגלה נקרו לגורים, כל החלונות התפוצצו, אך דובאסוב נצל ורק רגליו נפצעו. בארסה הקיפו אנשים פקיר פוליציא, שהשהתה בזכח היהודים וימיתוהו. אשה בקשה להמית פקיר אחר ותמת איש נקי כבומבה. הקונקיס הרגוה בחרבותיהם. המפלגה הדמוקרטית-הקונסטיטוצית ערכו פרוגרמטם. בה הם דורשים חרות לכל אדם בלי הבדל עם ודת. צדק לכל העמים והמעמדים ובכלל לקים את כל הבטחות הצאר. — ביום 10 לח"ו נפתחה הדומא. בהיכל החרף כפטריבורג קבל הצאר וכל בני ביתו את בחירי הדומא ומועצת הממלכה ויקרא לפניהם את דברי הפתיחה. מכל העמים והלשונות התאספו בחירי העם לפני הצאר שברכס בהיכלו. גם היהודים בחרו את בחיריהם מ"ו איש ובניהם חברי הועה"פ הציוני: ד"ר ברק, ד"ר ראזנעבאום והסופר העברי ד"ר שמריהו לעווין. רק בפולן לא נהנו הפולנים לבחור ציר יהודי. ש' אלף יהודים בווארשא, הקהלה הגדולה באירופה, אין להם ציר כפרלמנט הרוסי.

אשכנז כבדד. אחרינצחון אשכנז הגדול במלחמתה עם צרפת בשנת 1871 בקש ביממארק לחזק את הנצחון ולהוציא מלכות הצרפתים את החפץ לנקמה ולשוב לכבוש את מדינות אלזס ולוותרנגן. על כן ברחה אשכנז ברית עם אוסטריא (אויבתה לפנים) ועם איטליא ואח"כ ברית סתר עם רוסיא, בלי ידיעת אוסטריא. ולעמה זה כרתה צרפת ברית עם רוסיא. שתי אנודות הממלכות האלה שפרו שנים רבות את שלום אירופה. בשנה האחרונה דופפה האנודה המשלשת. איטליא שואפת לכבוש מיד אוסטריא את שארית הנפות

עם החנפים למד מהם את דרכיהם נגד רוחו הישרה ולבכו הבר, אשר אמנם השתמש בהם רק למולם. מדי הנותם אותו, על אשר תרוץ לשונו לדבר אשכנזיות יותר מפריניות, יתרפס לפניהם בשפה רפה ויבכיחם, כי יתקן את המעות בזרעו אחריו, כי ביתו בית פלני גמור. מאז גדל חיים בנו, אשר עם למדו בבתי-ספר פלנים בכר שפת אשכנז וספרותה על פני שפת פולן וספרותה ועוד יותר השתעשע בשפת עבר וספרי ישראל — גדלה מצוקת משה; כי ירדו הנוצרים שפכו עליו כוז וקלם בכל עת מצא. הנועת תקנת הבחירות השלימה את מבוכתו ותתנהו למסירה לחצי אוהביו. חיים בנו, אשר אהב את אביו בכל מיתרי לבו, נסה באופנים שונים לדבר תנחומים על לבו ולהבינהו, כי חמא גדול הוא ליהודי להנקש אחרי שונאי ישראל, כי הכבוד, אשר יקנה בדרכים כאלה, איננו כי אם חרפה וכלמה. הוא הראה את קשט מאמר חז"ל „הו זורירם בישות“ בכל עניניו, כי מצצו המיד את דמו כעלוקות יורבו להרע לו מאשר ליהודים הפשוטים הבורחים מהאדונים כמלא עיניהם. דברי חיים נכנסו המיד בלב אביו, כי חכם ונבון היה האיש וחרוץ בכל משלח ידו, ואך ככל אשר הוסיף להכיר את צדקת בנו, כן גדלה צרת נפשו ותלוה אל מכוסתו החיצונית גם מכוכה פנימית. היוכל עתה

הנך כן טוב ונאמן; למה תכאיב איפוא את לבותיהם בעבודתך הציונית, המשכילים הפולנים והפקידים יונו את אביך ברברים בעבורך. למה תמיש חרפה וקלון על הוריד ותביא להם נזק בעסקיהם במעשיך המוזורים? ויען חיים: „אכי ואמי חביבים עלי ככל העולם — ואך עוד יותר מהם אבי שבשמים אלקי ישראל ואמי הזקנה, היא כנסת ישראל. מצות כבוד הורים לא תהנני לבקר את אבי באזניך ולהראותך, כי גם לו תצא רק רעה ולא טובה, בתהו לשונאי ישראל לדרך על צוארו ולהשתמש בו כככלי שרת לתאוותם ובצעם. אנחנו בני הדור הצעיר למדנו מרעינו הנכרים לא חלילה להשחית ולאכר כמותם, כי אם לעמד על נפשנו כגבורה ועז. ואך בי נא אדוני, אל תעכבני עוד, בי אנכי יושב על גחלים“. ויחתם ראש-הקהל על המלגרמה וד"ר שטרנברג רץ אל ביתו כבקר, ומשה, אבי הד"ר שטרנברג, איש עשיר ונכבד ולו מסחר גדול בעצי בנין. הוא נותן ביד נדיבה לכל דורשיו ולכל מוסדות ישראל וכיד רחבה ופתוחה למסדות הפלנים לקבל וכל תולדותיו, לרבות אוצר הספרים העשוי להפך בנית ישראל לפלניות. בעבור ישרו וחיבותו הנהו חבר למועצת הקהלה, למועצת העדה, למועצת המחוז ולכל הכבודים אשר בעיר הגליל מ' כמערכ גליציא. בהרבותו להתהלך את

האימלקיות אשר בידה, מריעסם ומרענמ, גרץ ואיסטריא. האחה בין שתי הממלכות השכנות האלה הופרה. גם מאשכנז סרה אוטליא ותמ לצרפת. באספת אלגזירם עמל בא-כח איטליא לטובת צרפת נגד אשכנז. גם רוסיא, שהראתה לה אשכנז הרבה אותות חכה וחנופה יתרה, סרה מאשכנז ותעזר באלגזירם את בעלת בריתה צרפת נגד אשכנז. אנגליא, שעמדה עד כה מנגד לכל אנודות הממלכות, בודרה בפוליטיקה שלה, התחכרה מצד אחד בכרית עם צרפת וגם עם רוסיא נכונה היא עתה לברות ברית ומתעד השני עם יפן. צרפת התחזקה איפא מאד, הכל חפצים קרבתה ואשכנז נשארה לכרד עם אוסטריא. שאין לה השפעה רבה בפוליטיקה החוצינה. במבוכה הזאת יבא הקיסר ויילהם בראשית החדש הכא ווינה, להועץ עם רעהו הקיסר הישיש מושל אוסטריא.

מדבר סיני. השלמן עומד על דעתו ואינו מפנה את מדבר סיני, שכבש חזק צכאו מיד מצרים. אנגליא שלחה חיל דכב למדבר סיני ואניות מלחמה לים האגאי, ללכוד אוזו איים שורקים לערבון. אשכנז הידיעה, כי לא תעזור את מירקיא, ובכל זאת אין ספק, כי השלמן מקוה לעזרת קיסר אשכנז, שכמו שהוציא את מאראקא מירי הצרפתים כן יעזרהו להוציא את מצרים מירי אנגליא. כירוע עשו אנגליא וצרפת בינם לבין עצמם חלוקת אפריקה הצפונית. שאנגליא תקח את מצרים לאחיה וצרפת את מאראקא. ועתה, כאשר הפר קיסר אשכנז את מחשבתו כרב מאראקא דוצה השלמן, כי יפר מחשבתו גם בדבר מצרים, לגרש את האנגלים משם. על כן כבש לע"ע את מדבר סיני.

הבחירות בצרפת. כשבוע הנה היו בצרפת בחירות למועצת המדינה והממשלה נצחה נצחון גמור נגד שונאיה הקלריקלים והרוצים במלך, שבקשו להעיר מהמות באהץ ע"י הפועלים השוכתים לטיבתם. ברוב גדול יננסו הרפובליקנים, הרדיקליים-הסוציאליים והסוציאליים (כל אלה הם אנודה אחת בשם „בראק“) ככחות מחזקים, להכריע את הנסיגים אחרו ולהוציא את התקנים הסוציאליים הדרושים.

על המצפה

המבטא העברי

גם בתנועה החכית ובתנועה השפתית פעלה בלי כל ספק בראשונה רק דננינה החזקה את פעלת

להפך את דרכיו מן הקצה אל הקצה? אך תקף שעבורו החיש קץ גאלתו. זה כמה שנים מספיק משה שטרנברג עמודים, בריחים, גשרים, ארנים ולחיים אל בנין הדרכים והגשרים אשר בכל המחוז. לפנים ראה ברכה כהספקתו ואך זה שנים אחדות שנה הדבר לרעה. סבת השנוי הוא, כי לפנים נכנו הדרכים והגשרים בירי סיחרים קבלנים והמה שלמו לו את דמי עציו במזמנים; ואך לפני שלש שנים החלה כלבלת המדינה לבנות על חשבון עצמה על ירי פקידה פטשכניצקי, ואסיספיק שטרנברג עצים במחיר רב, יצוהו הארון לחתם על שובר עיר, לאמר ריק בלי מספרים, ופטשכניצקי ימלאהו אחריו כן במספרים, ככל אשר ידבנו לבו, וישלחהו לבוניה. ואם יבוא הכסף משם, יתן לפעמים מאת בתר לשטרנברג והמותר „עוד יחשב לו, כאשר ירוח זכוננו“. ועברו מועד ומועדים ושטרנברג משכים לפתח הארון לעתים הכופות והוא „איננו“ או „איכל“ או „ישן“. בתוך הזמן הזה יצוהו המיד בירי משרתו מצוה נחוזה, להספיק לו עוד בריחים ועוד עמודים, כי עוד מעט ועמדו הפועלים מעבודתם מחסר עצים. מעת לעת יעלם באמת על ימים רבים. יושבי קרנות משוחחים, כי הוא יושב אז בכפר ל' או בכפר י' ולפעמים בעיר ב' ומתעלם באהבים. שטרנברג המחריש בשמעו רבות

כלו מלא סתירה ותהפוכות ותעורבות ומשחתו בו ואי אפשר להשלימו ולהתאימו עם הנקוד המסור לנו ותולדות שפתנו בתקופות שונות בשום אופן. עוד דבר אחד לא נוכל להעלים נגד המבטא הספרדי, שגם פתח גרול מקרי עודנו נמצא בלשוננו במשקל דָּיֵן, כי הנסמך דָּיֵן, גם אם המלה בטעם ולא במקף. ההנועה הזאת גדולה במקורה, כי לא תפל בכל הנטייה ויהא גדולה במשקל הזה (בשמות האמנים) בכל השפות השמיות. ולפי המבטא הספרדי קשה מאד, מי זה בא ויקצרה בנסמך? ²

זו תורה וזו שכרה!

רגיל אנכי מעודי מדי קראי איזה עתון, לקרוא לא רק את חלק העיתונות שבו, בי-אם גם את חלק המורעות, ולפעמים מעניין אותי החלק האחרון הזה יותר מן הראשון. חלק המורעות הוא אמנם לכאורה רק כאבן-המקח או אבן-המועים שבשוק-הסוחרים, אך לעתים לא רחוקות אנו פוגשים במורעות יותר ממה שאנו קוראים בחלק החדשות. ובעוד שבחדשות יש מקום להקורא לפקפק באמתה ולאמור לא כך היה המעשה, בחלק המורעות המעשים עצמם מעידים על אמתתם. — בימים האחרונים האלה קראתי מורעה אחת ב"המצפה", אשר אולי רוב הקוראים לא שמו לבס אליה, ואנכי קראתי והתי בעיני כעין כתב-אשמה נוראה על שפלות התורה ולומדיה בימינו אלה: המורעה הזאת נושאת עליה באותיות גרוליות בריאות וטובות את המלה "קונקורס" ומתחתיה חתום פלוני אלמוני... "נשיא העדה", ראיתי את המורעה הלזו הבהיכה וחתומה מידי "נשיא" בישראל, אמרתי אסירה נא ואראה, מה הנשיא הזה דורש טוב לעמו. כי עוד משחרות ילדותי הרגלתי לצייר לי תחת המלה "נשיא" איש כנחשון בן עמינדב, או למצער ברכינו הקדוש ר' יהודה הנשיא, ואם אמנם את הראשונים ²

לעת מצא עלינו להעיר, כי האדון שכתב ולקבץ צודק נגד איש ריכו במחקתם, אם התנועות הקטנות קודמות לגדולות או להפך. הנסיון מעיד, שגם בשפתנו וגם בכל השפות העתיקות והחדשות עשויות התנועות הקטנות להתגדל, אם מסכות בטויות, נגינה והכרה פשוטה, ואולי נחות. או מסכות עיוניות, להבליט את תכן המלים. כזה שזה תנועה גדולה להמלה כפולת; למשל בעברית *kataba, kataba*, שני הכתבים מורים על חוק הפעלה; כן הוא גם בעברית קהל-הקהל. אבל ההפך כי תתקטן תנועה גדולה הוא חזון יקר בלשונות אחרות ורק אם תפל הנגינה מההכרה והיא; ולמה נחויק כזאת בעברית כלי בר טעם? גם בשפות היפותיות התנועות הגדולות כנות הקטנות והראיה שבשפות הסלבויות לא התפתחו עור תנועות גדולות חוץ מהירק גדול עד היום הזה. ואם אמנם דעת רבים מהלשנים היפתיים, שכבר היו תנועות גדולות בשפת היפתיית הזקנה, אין דעתם מברעת כלל ואין פה המקום לדבר על זה.

שייך. ככנויי קם, קן, קם, קן, תם, תן, סגל גדול תחת חירק (כי סהם הנועה גדולה מקורית כחך חירק ובשפתים שורק ולא סגל וקמץ) בעבור ההמלה הנחירית שאחריו. דומה לזה יקרא בצרפתית in, im כסגל. כבר הראינו למעלה, שבכנויים האלה לפני נ' הסגל הגדול מקורי ולפני מ' הוא בא תחת הקמץ הגדול, אשר נהפך לסגל, אחרי אשר הפך את הנ' הבאה אחריו למ' בת מוצאו. ההפך מזה קרה לכנווי נסתרים ביחיד (שירים שירן). גם בהם הפך בזכרים הקמץ את הנ' שאחריו למ' בת מוצאו; ואך הוא לא נדחה עוד מפני הסגל שבנקבות, כי אם אדרכה הפך גם אותו לקמץ וההנועה המקורית לשתייהן גדולה ופתוחה, אם בחך או בשפתים. גם פה קמץ ולא שורק בעבור ההמלה הנחירית שאחריו. דומה לזה יקרא בצרפתית mu כקמץ מזוג. תחת הקמץ הקמץ נמצא את הקמץ הגדול כמעט המיד לפני חטף (קמץ — יקמץ) (וכפעמים חס (העקה) וביני השמות קדשים, שרשים בעבור הק' והר' בניה החיך הפנימי ההבצר בהם הקמץ ולא ההכוץ לשוא נע כבבל רעיהם הסגולים, בדין הנועה קמנה בהברה השלישית שלפני הטעם. אפשר היה לנקדם גם בחטף קמץ כמו קדשים ויש מנקדים באמת קדשים שרשים; כי בעלי המסורה חלוקים בדבר הזה; דומה לזה אהלים — אהלים. במקור המנהג פשוט לנקד ולקרא קמץ גדול (שפחה שפח). באמת דומה הדין הזה ממש לדין צר; כי בשניהם הקמץ בהברה שלפני הטעם ובכל זה פה חטף קמץ ושם קמץ גדול. במשקלים אחרים נמצא בדין הזה גם שוא פשוט (יקמץ — ימרגני, כמו יתן — יתנגני, ולא כן בפתח ישפח — ישפחני). כדור הדבר, ששנים או שלשה מבטאים היו חלוקים כזה בימי הנקדנים והם קבעו בקצה משקלים הלכה כזה ובקצהם כאחר. הפתח ינדל כמעט המיד לקמץ גדול בהברה שלפני הטעם (קם, קמי) והסגל יקמן כמעט המיד לשוא נע בהברה שלפני הטעם (קן, קני) והקמץ לא הכריעו בו הנקדנים היטב, אם יגרל לקמץ גדול או יקמן לחטף או גם לשוא פשוט. ספק דומה לזה יש גם בסגל; אם גם התנועה שלפניו קמנה במקורה, אז לא יתכוץ עוד לשוא נע בהברה שלפני הנגינה כי אם יהגדל לצרי (קמן, קנים) ואך בנסמך, שנגינתו קלה נמצאים במקרא שני המשקלים (קמחי, קמחי). מקרים כאלה יקרו לשפות הבתב אשר לכל העמים ואין בזה כל פלא. ואמנם בנין שפתנו בכללו הנהו מבאד ומובן לכל צדדיו לפי המבטא האשכנזי — והמבטא הספרדי ¹

ואך לפניו בטאו את הקי ואת הג' הרפה (כג הלנדית וכע ערכית) כח' וכב' רפה המיד קשות וג' וב' דגושות תמיד רבות (giam — ג' — koul, koul — קול — koul). פעלת הכ' הרפה נכיר גם בצורת נקדי תחת נקדי ופעלת הג' הרפה בצורת נקדי תחת נקדי.

לפני ב"ד לענשים. אבל מה יועיל לו, הכסף כבר אבד ואיננו. רעיונות כאלה בקרו בחיך הזה לרב בלב משה שמרנברג בלילות הארכים, אשר נדדה בהם שנתו מעיניו.

בעת אשר הלך הד"ר שמרנברג אל ראש הקהלה בדבר המלגרמה לד"ר שמרנברג, הלך משה אביו אל האדון פטשבניצקי לחשב אתו. מרחוק ראהו בחלון ביתו וכבאו אל מסדרון הכית, אמרה השפחה, כי עליה לבוא בראשונה פנימה לראות, אם האדון בביתו. אחרי רגע שבה במענה ברור, איננו וישב שמרנברג במפח נפש. בלבתו כחמישים צעדים השיגתו השפחה והאמר לו בנשימה חזקה ממרוצתה, כי האדון כבר קם משנתו ויבקשהו לשיב. פני שמרנברג צהבו וישב ברוח הנחומים. בבוא הביתה לא נתן לו פטשבניצקי בסא לשבת, בי-אם שובר עור, לחתם עליו. היהודי "החרוז" חתם מיד והאדון אמר: "אל" הפריעני עוד, משקה; כי עלי ללבוש מיד וללכת העירה. ויתחנן אליו שמרנברג בעבד לארוננו, להת לו מעט כסף ואם לא, למצער לחשב אתו, כאשר קשה לו למצוא בביתו. אחרי תחנונים רבים נעתר לו איש החסד ויצוה בקול נגידיים: "הרף ממני בפטפוטך, יהודי נובל, הראה נא את חשבונך". ויוצא שמרנברג את הכתב מחיקו וישימהו לפניו, וישתומם פטשבניצקי וישאל "למי החשבון

בהבנסותיו, החליט ועד המדינה לבנות מעתה את הדרבים והגשרים בט' על חשבון עצמה. לאמר על חשבון פטשבניצקי. גם בר' וגם בט' עמד בראש צוררי היהודים, העלוקות המוצעות את לשד הארץ" ויהן את חתייתו בתולעת יעקב. ובכל זה אהב לעשות עסקים רק עם יהודים: מבל העשירים (חוץ מהפקחים) לזה בסף, מקצב יהודי קנה בשר, מברל הגבן הרנגלות, משמרל הקטן חמאה, מחנונים שונים בגדים, ארג, תכשיטים וכלי תשימיש — הכל בהקפה. גם השורות לקח בשמחה וברצון מיהודים. על משה שמרנברג היה לשלח לו דגים גדולים על יום הולדת יראהו ועל ראש שנתו; אף צפיחית של פורים ומרחשת של פסח לא השיב אחר. ואיך יוכל שמרנברג להעזי פנים נגד אדון, המקבל ממנו! מהנות המיד בעין יפה, לדרש ממנו את בספו בחזקה? לפעמים נתן לו מאות אחדות; אז אמר שמרנברג בלבו: "הלא עתה אוכל לשוב ולהקיף לו בסכום הזה ועוד מעט. ובן עלה החוב בשלש שנים לחמשת אלפי פתר. עתה התנחם על אולתו ויחל להתכונן, אם טוב להתלונן עליו בבית דין. הן הכסף אין לו ונגד מענה, אין לי" גם זכות המלך כאין; ואך הוא לא לזה את הכסף, כי אם שלח יד בכסף השלות מאוצר המדינה לשמרנברג על ידו. זאת היא פשיעה ומעילה גסה ויוכל להעמידה

הגדלתה, כמו בהנועה הגרונית, ואך אלה השתנו לרב גם בתקופה האחרונה לצרי וחלם ובוזה התערבו גבולי התקופות. ואמנם גם כאלה נובל להכיר עוד מעט את עקבות הגבולים שבין תקופה לתקופה. בשמות שמעם מלמעלה והמלתם השלישית י' (אצל המדקדקים נחוי ל"ה) ההגדלה בסוף המאמר התנועה החכית לסגל גדול (פריך — פרי) וההנועה השפתית לחלם (פריך צרי). בימים ההם בטאו עוד בתוך המאמר sori, peri, ואך החירק הקיצון, אשר מעקרו היה רק הנועה עזר בסגל בשלמים (פךד, חדש) ולפנים פרי, צרי פךד, חרש. היה עם ה' הנחה לחירק גדול. מעתה היה נגד טבע הדבור העברי להטעים הנועה קמנה ולא את ההנועה הגדולה שלאחריה ולכן ירד הטעם על ההברה האחרונה וההנועה הראשונה התבוצה לשוא נע (פרי, צרי). בהנועה שפתית נשארה עוד איבות ההנועה הראשונה בשוא המרכב, חטף קמץ, ובהנועה חכית אין צרך לנקד חטף סגל; כי גם השוא הפשוט חכי הוא באיכותו (חירק חטוף מאד). גם בשלמים ההגדל לרב הסגל לא לצרי כי אם לסגל גדול ובאלה כמובן אין חלוק בין סוף מאמר ותוך מאמר (נשך פךד). בעלי המסורה חשובים לורים ויציבו להם ציונים "סגל כס"פ", "סגל באהנח", מבלי דעת להבריל בין בעלי הנועה גרונית במקורם, שהם בסוף מאמר קמץ גדול, ובין בעלי הנועה חכית, שבהם אין מקום לקמץ; כי רק הפתח הגדול יהפך לקמץ בין שתי התקופות של פעלת הנגינה ולא הסגל הגדול. אמנם לפעמים התערבו אחרי כן שני מיני הסגולים ויחליפו את דיניהם (טקף גם בסוף מאמר נגד מלפי, פךד נגד פךד). את הסגל הגדול נמצא גם בפעלים ובשמות שמעם מלמעלה והם בעלי י' בסוף (נחוי ל"ה): יעשה, מעשה, כידוע רק כנפרד מעשה וכנסמך מעשה וזאת זרות גדולה לפי מבטא הספרדיים, לקרא כנפרד הנועה קמנה ובנסמך הנועה גדולה — ובשלמים להפך (משפט, משפט). ואמנם לפי שפתנו בלן הנועות גדולות; ורק במרוצת המאמר (בנסמך) הנועה סגורה (צרי) ובהברה מפסקת טעם (נפרד) הנועה פתוחה (סגל). דומה לזה באשכנזית Schneeschneien. גם בכנוי מדברים כנסמך צרי (שירנה, שירניו); ואך ככנוי נוכח סגל גדול (שירנה, שירנה) בעבור הכ' הרפה הנקראת כח' בחך הפנימי, שדינו כגרנן. הוא הדין והוא הטעם בכנוי נסתרת של רבים ¹

¹ לא כן הב' הדגושה; היא נעשתה בימי קדם בחך החיצון וכמחה גם הג' הדגושה כמבטא *ki, gi* כפלנית (*wielkie, dluje*). וק' החך הפנימי נדון כגרנן ולא החך החיצון. טבע הגרנן נכד הרבה כרי הנעשה בחך הפנימי ואינה מקבלת דגש כגרוניות; גם כק' נפל הדגש לרב מטעם זה. כיום נקרא על פי השפות הלועזיות אשר כפנינו גם בעברית את הכ' החיצונה כק' הפנימית ושתייהן עם הג', רכות, כהצטרפן אל הנועה חכית (גי' פי קי'א) וזולת זה 'קשות' (גם, כל, קול)

כאלה יודע את הדבר יותר מבלם; כי בבאו אז אל בית האדון תבקשהו הגבירה לסור אל ביתה והיא הספר לפניו את צרותיה בדמעות שליש. אם בכל זה ימצא לפעמים שמרנברג את פטשבניצקי, יבכדהו בתאר "זשיר שאכואי" ואם יאיץ בו מאד, יתן לו בסוף שטר על מחצית החוב.

פטשבניצקי ברח הנה כרוסיא ביטי מרירת הפלנים בשנת תרכ"ג, אחרי שפכו שם דמים רבים כיהודים ובפלנים וברסים. אז נספח אל נומריוס ויעבד בלשבתו שנים רבות. לא נודע, על נכון, אם למד ואיה למד ואיה העודותיו ובכל זה התיירו לו להתניב לבחינת הקיום, למען יוכל לפתח לו לשבה ברשות עצמו. פעמים אחרות עמד בלבוט למכתן וכוחנו האירו לו פנים וישימו עם שאלותיהם גם את התשובות בפיו — אבל כמו להכעים לא ידע לענות אף על שאלה אחת כהגן. ולפלא, כי אחרי עזבו את עבודתו זאת, אשר לא הבינה, אחרי התעסקו בה שנים רבות, הפךד מטעם ועד המדינה על הרכים בעיר ר', בלא כל למוד ובחינה. חידה היא, אשר רק הבקיאים בסתרי חרדי גליציא יודעים לפתרה. שם עמד על משמרתו עשר שנים והחשבונות הסתכו משנה לשנה עד בדי שקיעה, עד אשר נמלאה סאתם בשנה העשירית. אז העבירוהו לעיר מ', מקום משה שמרנברג, ולמען הרבות

מכתבים מערי המדינה

קראקא. דבר מנוי רב בקהלתנו עריין נשמט, אף שיצא קול לפני חצי שנה, כי מיד אחרי בחירת הפרנסים יבחרו ברב. אנשי הקהלה החרדים המרגישים חסרון רב בכל יום, בוטחים בחבריהם אשר בחרו הקהל והם כפי הנראה לא מצאו לנחוח להאיץ בהנהגת הקהלה, למהר את מנוי הרב, הכל קורם לזה. וכעוד שבועות אחדים יחלו ימי החפשי, הפרנסים יהיו פטורים מעבודתם וכסא הרב יהיה פנוי לנזק קהלתנו. גם היער הממונה על הרחבת זכות הבחירה משמיט את עבודתו בזמן לזמן ותכונות אנשי קהלתנו מרביית אל התלונות האלה נוספה בימים האחרונים שמועה, כי קצת הפרנסים קנו מניות המלוח הרומית, מה שאי אפשר להאמינו, בי דבר שעשה מיליונר מתבולל זה לעמו, ברויזן פון טאוסינג והעם קם נגדו בחמה עזה, הן לא יעשו פרנסים קראקא מן החרדים. אבל אם אמת הדבר חובה על חבריהם להרחיקם מתוכם. חיבה על הפרנסים להסיר מעליהם את תלונות הקהל, ולמהר את בחירת הרב ואת תקון הבחירות. — מ"ו קנדרטים ישנם למשרת הרב בעירנו, רובם מחוץ למדינתנו, מרוסיא, מאונגריא ומאשכנז. על אלה אין מה לדבר. הן חרפה היא לארץ הזאת, שהיא בכל אופן מקום תורה, להכניס אליה רבנים מחוץ, בעוד שישנם באמת רבנים הגונים בגליצא. משכנה רבני גליצא, הרוצים במשרה הזאת יש תקנה להבחר רק לשנים: הגאון ר' שלום הכהן ליליענפעלד מפורדאיצה והגאון ר' משה כאבר הטרעמ- באוולה. שניהם גדולי תורה וי"א, נבוני דבר, אנשי מעשה, יודעים את דורם ואת צרכיו וגם לפני חכמי חול לא יבושו.

רישא. רבות הן פעולות רבינו הרה"ג ר' נתן לעווין לטובת היהדות ככלל ולטובת קהלתנו בפרט. עליכן ראוי הוא להעמידו למופת לרכיב, להראות מה בין רבנים, שאין להם בעולמם חוץ מד"א של הלכה ובין רבנים יהודים החלכות עולם וצרכי עם. מעשה ראש קהלת קראקא בדבר בחירת הכשרה ליהודים היושבים בבית האסורים העיר את הרב בקהלתנו לעשות כמותו ויעל אל יועץ החצר ראש בית הדין הגלילי ויבקש ממנו להכין כורה כשרה ליהודים היושבים בבית האסורים. יועץ החצר הסכים הכף לרכיבו, אך הנהגת הקהלה הן ההוצאות היתרות, שאינן רבות כ"כ, כי האסורים אינם אוכלים בשר רק פעם בשבוע. כזה הציל הרב כמה יהודים מהתנאל במאבקות אסורים או מתעניות ארוכות. בשביל היהודים אשר בכית החולים של הצבא שהתהלך הרב להאכילם מאכלים בשרים בפסח, גם השתדל הרב אצל השר מצבא הצבא בעירנו, להקציף ליהודים הרקורטים, שאינם רוצים לאכל מאכלות אסורים, חדר מיוחד לאכילת, כי הרקורטים מכרחים לשבת כלואים כשני החדשים הראשונים ולא יוכלו לאכל בשר. שר הגדוד נעתר לבקשת הרב ומעתה יוכלו אנשי הצבא לאכל מאכלות בשרים בעירנו. יהודי אחד יביא להם שמה את ארוחתם. מנדל קארפא.

במלאכים אנו רק בבני אדם, אבל זאת הלא גם יפתח בדורו כשמואל כדורו, ואם נשיא עדת ישראל בותב מודעה במכ"ע עברי מי זה יעלים עינינו ממנה ולא יקראנה!?! הוצאתי את כלי הרואים שלי מצלחתי, נקיתי אותם במטפחתי, שמתים על עיני, ואקרא — אך מה קראתי? שמעו והשתוממו! קהלה פלוגית מבקשת ריין ומורה צדק לעדתה, וקוצבת לו פרם שנתו חמט מאות כהרים, — הנני שינה: חמט מאות כהרים, לא דאלאר, רוכל או עכ"פ פלורין, בי אם פשוטו במשמעו, כהרים; !!! — ובכן מי האיש החפץ לקבל המשרה (?) הזאת על שבטו, ובירו העודות-הוראה מנדולי הדור בארצנו יערוך בקשתו אל נשיא העדה ויזכה לנדולה זו. — והנה אם אמנם לא אכתה כי גליצא אנכי והסבן הסכנתי לשמוע ולראות איך דיני ישראל ומו"ציהם כערים הקטנות חיים חיי יוני דחקות וצער, בכל זאת עשתה עלי המודעה הזאת רושם רע ומר מאד, כי בעוד שעד עתה לא הכריזו עכ"פ על ההתמכרות לעניות וחכר-לחם בפומבי, וכל עדה קטנה, שנצרכה לדיין, מצאה לה ת"ח עני הגון בעיר עצמה, שזכה לחלוקא דרבנן זו, כלי רעש וכלי קולי קילות, הנה עתה בעולם מודרני אנו חיים. השם ראש הקהל איננו מודרני, ומקימו ירש השם, נשיא העדה, האר, שצלזולו יותר נעים לאון שומעה, מנוי הדיינים נעשה עפ"י הכתבה הכל כאופן מודרני. אבל מורי ודבותי, מדוע לא יהיה גם הפרס, שאהם קוצבים, פרס מודרני?! אתם כלי ספק דורשים ומקשים מאת הדיין, שיהיה ת"ח במלוא טובן המלה, שעמל שלשים שנה כתורה וכירו העודות. ואיך תבקשו מאיש שרעתו שלמה, שימכור עצמו לעבד עברי בעד ת"ק כתר לשנה, שהם — כמלים יותר מפורשים — יש"ה העניות לשנה, כי מה זה לפני בעל אשה ובנים בימים אלה, אשר היוקר האמיר כאופן נורא. האם לא מוטב לת"ח זה להיות מלמד תנוקת או חוטב עצים ושואב מים, מלהשמש בכתר תורה ולחיות חיי דחק ועיני הוא זביתו?! הכל תלוי כמזל ואפילו ספר תורה שכהיבל, פתגם ישן נושן. הדיינים כערים הקטנות הם עפ"י רוב ת"ח אמתיים וגדולים כהורה, לפעמים יותר מן הרבנים שבעירם, ומה נחשכ הוא למולם החזן?! ובכל זאת מובטח אני כי אלו היתה הקהלה, שאנו דנים עליה, צריכה למנות חזן, לא היתה קוצבת לו פרם דל ורזה כזה. — הוא הדבר אשר רכרתיו: המודעה הנזכרת היא מודעה רבה לאוריות, לאמור כי ירד קרן תורתנו פלאים, ואם לא יחשושי ראשי קהלותנו ונשיאי ישראל להרימו, הפוג תורה מישראל, וביום ההוא יבוקש מורה הוראה כישראל ואיננו. ודבר ה' יהיה יקר כימים ההם. הכה נחכה כי יראו מאשרי עמנו ויבושו, ויהקנו את המכשלה בעוד מועד. כן-משה.

הורודנקה. כמו בכל ערי גליצא מרגש גם בעירנו החסרון הגדול של הלמוד הפרוע בהחרדים בלי סדר ומשמר, שזה גורם שנערינו לומרים כמה שנים בחרר ולא ירעו אף קרוא עברית, תחת שבכ"ס כללי ילמדו ילדים בארבע שנים שהי שפות על בורן ומדעים. ממאות פיות תשמעו קניות על תורתנו, התולכת ומשתכחה מבנינו ואף אחר לא ישים אל לבו למצוא איזו תרופה למכה זו. רק אחר יש בקרבנו, אשר ראה ויתכונן בזה וישתדל לתקן את המעות והוא רבנו הגאון ה"ר אלימלך אשכנזי האב"ר רפה, ואם כי קשה מאד להנהיג בעירנו איזה מפעל טוב ובפרט כזה אשר עליו חשש חדש, עכ"ו נמל עליו הרב כיסר "חרר-כללי", אשר ילמדו בו כפי התוכן אשר יסדר הוא ויעמוד תחת השגחתי והוא יבחון את המלומדים אם ראויים הם למשרתם, כי חזון נפרץ הוא אשר עבדי הארצים גמורים, שאינם יודעים להרגס פסיק בצורתו עושים להם "חרר". להכלית זאת דרש הרב בשבת חוה"מ העבר ככה"ל הגדול ולכל רגש וחס וכרכים הגוינים וישנים האר אה גדל נחיצת החרר-הכללי ותעלתו, כי בזה נוכל להציל מה שאפשר עור להציל והמקשים ערפם יעזרו להשיב את תורתנו מבנינו. התרמו איפוא שמחכלי כרם ישראי לקחו מוסר? לא ולא, המה יחתרו ככל כחם, שהמפעל היקר הזה לא יצא לפועל, אליכם ידירי ישראל, מבתי דבר לאישורי אקרא: אתם ירתם את גדל המפעל הזה, בכל נפשכם ובמאריכם תעזרו על יד רבינו הגאון, שיוציא הדבר מכה אל הפועל ותודת אלפי אנשי עירנו תהיה מולכם. הכה לעכידת! ויין, (ישיבת מועצת הקהלתחת השגחת השטיינבו)

אנשים למאות נאספו היום ביום א' שבע זה לפני בית הקהל היהודי, יערוך דמונטסצ'יא נגד הפרנס מאוסינג, על היתתתו כהלואת רוסיא. האנשים שילחו ארבעה אנשים מיקרבם אל ראש הקהל ה"ר שמועל, לבקש ממנו בשם כל היהודים הנאמנים, כי יכוף את הפרנס טאוסינג והתפטר מאשרתו, ושנית כי יערוך הצעה להנהיג זכות בחירה כללית ושהו למיעצת הקהלה, רעה אחזה את הפרנסים בראותם בער החזון את ההמון הסועד בחוץ נגדם וימחרו ויקראו את השיטתים לעזרת. והתח שמירתם היריע הנשיא ד"ר שמעון למלאכות העם, כי לא יוכל להפדר מהפרנס מאוסינג, יען ראשית, מליץ הוא בין היהודים ובין הממשלה ושנית, הקהל צדין לעצמי ממון, וגם יביל היות כי השתתפות עשירי היהודים כהלואת רוסיא הביא ליהודים כרוסיא זכיות, וכדבר זכות בחירה כללית לא יוכלו עשות תקנה כזאת, שהיהודים, שאינם משלמים מס הקהלה ישתתפו בבחירות. על זאת ענתה המלאכות כי היהודים אינם צריכים ל"מליצא ישראל" בעולם הזה וגם יהודי רוסיא אינם רוצים בזכיות העומרות הממכ- בשוק, ויעזבו את לשכת הקהל. הפרנסים שושים בחשבם, כי יצאו לתשובה הזאת וירי חפונתם וישב נגמר הדבר. זאת היתה רק התחלה. אחרי הרמנה סמרצ'יא היתה אספת-עם, אשר בה זוחליו פועלי ציון והסטרודנמנים ורכים מיהודי ויין הנאמנים לעמם, שיצאו לנוח ולבלתי תת מרגוע לנפשם ער השיגס מסרתם להרחיק את טאוסינג מהנהגת הקהל ולהשיג זכות בחירה כללית ושהו. נבחר ועד, שעליו לסדר מדי שביע

סופו להתאכזר על הצדיקים. אף קנאתי לך, בני נזרי וסגלתי בוערת בי כיקוד אש". ויען חיים בקול בכי: "אנכי סולח לו... ולא נתנו אכיו לבלתי אה דבריו ויאמר: עד שאתה סולח לו, סלח נא לי, בני אהובי, על אשר הכאבתי עד הנה את נפשי המהורה על היותך צדיק, חכם וגאמן לעמנו האמתית השב עתה לתחיה, ממני. אך הפעם החזק עליך מצותי כמצות אב על בנו, לכתב לי מיד את התלונה על הרשע הארור — ומעתה הנני לשמע בקולך לבקש אשר הצונו! הנך בני בתולדה ובשנים — ואבי בחכמת ובמוסר". ויפל על צואריו וישקוהו ורמעות הבן התבודד מול דמעות האב ואגלי הבית החדשה, אשר כרת עתה את ישראל וארצו, התכוללו יחדו. כנוחם מעט מהמית רגשם לקח הר"ר שטרנברג גליון גדול ויכתב תלונה חדה על פמשבניצקי. ככחתי את התלונה, שבו צעירי ציון וכל הגליונות מלאים חתימות. אחרי אשר העתק הכל יחדו בכתב נקח לקח משה שטרנברג את כל הגליונות וילך אל בית הדאר להרויך אל הר"ר שטרנברג, הציר היחיד לישראל ומשם אל בית המשפט, לערך את תלונתו על פמשבניצקי צודר ישראל.

ביום השלישי יצאה השמועה, כי פמשבניצקי שר הרכים ירה כדור בלכו וילך לעזאזל.

איש יהודי

ברעיונותיהם ולכן לא שם הבן לבו למראה פני אכיו המשנים מאר. לו ירע, מה קרובים ורומים עתה רגשותיהם! חיים החל להצטרק על מועשהו היום ואכיו קרא: "חלילה, חלילה, עלי עתה להצטרק... ומכלי אשר הבינו עוד איש את רעהו, נפחה הדלת לפניהם וימצאו את הבית מלא צעירי ציון. בלב אחד ברבו עתה האב והבן את כלם לשלום והבן פנה אל אחד הנערים ויאמר: העתק נא כמיוכך את נוסח המלגרכה הזאת על גליון גדול, למען יהיה מקום לחתימות רבות" ואל העומר לימינו אמר: ו"אתה העתק על גליון שני; ומי יהיה השלישי, למען יהיו ארבעה עם זה?" "אנכי", נשמע מאחוריו וכל השומעים למשו את עיניהם וידמו, כי חולמים הם. וישב משה שטרנברג עם שני הנערים יחדו, להעתיק את המלגרכה והנערים נחקקו לארבע כותות ואחרי עשרה רגעים נראתה תנועה כארבע רוחות העיר.

עתה ספר האב לבן את כל אשר קרהו זה עתה ויבקשהו לכתב לו מיד תלונה על פמשבניצקי. ויתחנן הכן אל האב, להניח את הדבר, פן יענש הנאשם קשה ויאמר: "הכסף כבר אכר לך; מה בצע, אם הכיאהו אל בית הסהר? עלינו לרחם על כל נכרא!" ויענהו אביו: "אבל זכר נא את כל הנפשות הנקיות, אשר הוריד בן בלעל זה שאולה, בתלמוד מקור הרחמים כתוב לאמור: כל המרחם על הרשעים

הנקי והערוך כמובן מעם? הלא אתה תכהב המיד אשכנזיה, מי כתב לך פלנית?" ויענהו בענוג: "בני מחמד הדיקטר הצעיר". ויבעם פמשבניצקי לאמר: "זה המכחש בעמנו ונלחם בנו, 'niech idzie do djabla'. אז פעמה פתאם רוח חדשה את משה שטרנברג ויקרא בקול גדול וכרוח קנאה קדושה לאמר: "אתה הקלל את בני יקירי, המטיב את כל בני אדם, בני עמו וזרים, המתהלך בצדק ומישרים את אלקים ואנשים, אשר לא הרע עוד לאיש מאז היותו! אתה גונב וגוזל ועושה כל תועבה ודוגל בשם העם הפלני — ולאיש צדיק ותמים מישראל אין רשות לדגל בשם עמנו! הלנצח נכחש כעצמנו? ירעתו היטב את כל החסדים, אשר עשית אתה וכל בני עמך אתנו חלף עברנו אתכם בכרוננו וביגיענו, בגופותינו ובנפשותינו. הלא אתה גלית הנה מארץ נכריה, למען תאכר בתועבות נוראות עמל אלפי אכרים וסוחריים נקיים וישרים העובדים בזעת אפיהם — וכני נולד פה וגם אנכי ואבותי ואבות אבותי סחרנו את הארץ הזאת כהם לכב ובנקיון בפים! אל הקראנו עוד משקה; מעתה שם משה נאה לי; כי כמשה איש האלקים אכה עתה את המצרי המכה איש עברי. בני יעבד לטובת בני עמו פופט ולטובת כל הארץ בכלל לארץ ימים — ואתה תלך במהרה בקרוב לעזאזל!" ויפתח את הדלת לרוחה ויצא כחרי אף. לפני פתח ביתו פגע בכנו; שניהם היו עמוקים

המהנדבים בעם, שיחוסו על אחיהם האומללים, אשר נשארו בלי מחסה ומסתור וישלחו את נרבתם איש איש כפי מסת ידו, רק ימהרו יחישו מעשיהם ודבר בעתו מה טוב, ובזכות זה הנצלו מכל צרה ופגע רע והבוא עליכם ברכת האובדים.

ועד העזרה.

האדרסה למשלוח הכסף ולבל עניני העזרה היא:

Moses Wechsler

Vorstand der israelitischen Cultusgemeinde in Sniatyn.

מחרוב ומרחוק.

דמונם מרצא בכבוד, כיום א' שבוע זר עשו סוציאליים ללכוב דמונם מרצא נגד הקלוב הסודני כמועצת הממלכה, המניח מכשולים על דרך תקן סדר הבחירה. כשמנת אלפים סוציאליים התקבצו ברחוב, דאשינסקי דבר דברים עזים וקשים נגד צירי הפולנים, אחרי כן התהלכו בחוצות. כאשר נולד הפוליצא דגל אדום מידהים עשו הסוציאליים מלחמה עם השוטרים. שוטרים דוכים הפיצו את ההמון וכדרכם רטשו אשה זקנה.

שביתה בבוסניא. כל הפועלים בסראיעווא שבתו בשבוע הזה. היוקר חזק מאד, כל החניות סגורות. הדבר בא לידי התנגשות פועלים וצבא.

התנכלות על נפש המלך אדוארד. כבוא המלך אדוארד מאנגליא והמלכה בשבוע שעבר אל חוף איטליא כספינתו נזרנה לו סירת דוגה ותקרב אל אנית המלך. שומרי סדר, ששמרו את אנית המלך באניות סביב אנית המלך, חפשו את הדינים וימצאום אנרחיים ידועים.

בור ברה ויחפיהו וכו'. שני אנרחיים רוסים (נוצרים) הביאו במכות לפארין, דהרבות מהמה. במקומות אחדים התפוצצו הבמבות, אבל לא היוקו מאומה, רק אחד המחבלים נהרג בפעל ידיהם.

מספר יושבי פארין. הוא עתה 781.720. בחמש שנה האחרונות נוספו 71.178 נפיש. אבל הנוספים הם זרים, שהתישבו שם, כי יושבי פארין עצמם אינם מתרבים. זקן הזקנים. האדם הזקן בכל העולם הוא כושי שחור מהעם הכושמי באפריקה הדרומית ושמו שטורמן. שנותו קמ'ו. עודנו זוכר את הימים, ילא משלו עוד אירופאים בארץ הזאת. עוד כחו אתו ופיו מלא שנים לבנות ושכמות.

*

הוראת שעה. הרכ ר' פינחס טויב אב"ד כרדול הוא ירא שמים גדול וגם למדן קצת. אבל דהתיר חלול שבת בסרהסא בתור הוראת שעה, כלומר לצדך פולטי, כודאי אין בו האוטוריטת הדרושה. אבל יש בו מעט סכלות יותר מכפי הדרוש למען חנוף לתקיפי ביהמ"ד בעירו, כבאו בשבת לברית מיכה ראה צורת מגן דוד כבועה בכתל עם פסוקים לזכר ירושלים. מיד נתמלא י"ש ויצו לחלל שבת ולהסיר את המגיד מן הכתל.

בית ספר דמופת. בקאלוש ישנו ב"ס עברי למפת תחת הנהגת הפרגון המצוין מר יעקב פראסט. בשפת למודו עב"ע הראה נפלאות. תלמידיו מטורים לדבר עברית כמו בשפת אמם. את הילדות הוא מגדל לעבריות נאמנות מדברות עברית. אך מלבד הגביר ר' משה מיהלשטיין אין איש בעיר תוסך את בה"ס הזה, שהוא ברנה לקהלה. החובה על כל בעה"ב, אשר תשיג ידם, להשתתף בהחזקת ביה"ס ולהיות למפת לעדים אחרות. שרפת נפשות. בבית אסף הזקנים העניים של החברה "אסיפת זקנים" בקראקא שלח זקן אחד, שקץ בחייו יד בנפשו ויצק נפש על בנדיו וידליסם כאש וימת ביסורים קשים. — ככניא הוסיפה משרתת שפיריטום למכונת בשיל כוערה. הלהב פיצץ את הבקבוק ויאחו ככנדיה. כל כשרה נצרב ואחרי ימים אהדים מתה ביסורים קשים.

האלה אינם מבינים בלל במלאכת ההגדלה, הם רק מקבצים התמונות הפוטוגרפיות מהנוסעים ונותנים אותן לאמן להגדילן, והוא מסחר מעין סרסרות.

בימים ההם באו קצת מגולי לייפציג ופרנקפורט, אשר גרשתם משם הממשלה על עברם חקי המסחר, לגור פה במינכן. האנשים האלה, אשר כבר הרגלו בגרוש, ונדודם ממדינה למדינה נחשב בעיניהם כחלוף דירה מבית ישן לבית חדש, לא סרו מדרכם ויוסיפו לעסוק בעסק הרובלות האסור, ויען כי בעיר הזאת לא מצאו להם עוזרים, פרשו מצורתם בארץ מולדתם, ויפתו נשים צעירות בגליצא לבוא הנה, ויצאו חוצץ כלם וצורר סחורהם על שכמם ויהפשמו על כל רחבי ארץ באיערן.

אלו היו האנשים האלה שמחים בחלקם ועין אחת לא היתה צרה בחברתה, כי עתה יבלו לעסוק בעסק הזה לארך ימים, כי פקדי הפוליצא לא ידעו ולא חקרו בדבר ועונם לא נגלה לפני הממשלה. אך הרובלים האלה רבם מחררי רוב, מקנאים איש ברעהו, וילשינו איש על חברו לפני הממשלה, אז נפקחו עיניה והחל לחקור על עוונם, ופקדי הפוליצא התחקו על שרשי רגלם וישמרו עקבם, גם האנטישמים הרימו קולם, לבער אחרי עצרת כוגדים, ויוס יוס נגלו לפניהם עונות חדשים, עד כי נמתח עליהם קו המושץ ויענישו בדי רשעהם. קצתם נענישו ענש כסף, קצתם שולחו מחוץ לגבול המדינה, וכן בא הקץ למסחר הרובלות.

בין כה וכה ושני המסחרים החדשים הנזכרים, ביותר מסחר הבתנות, עלו כפורחת. הנוסעים מצאו לחמם ואדוני המסחר קצתם גרלו ויעשירו, והאציו להעשיר לא ידעו כל מעצור ויעברו כל חק, ולפי דברת העתונים פה העמידו סרסורים בערי גליצא לרכוש להם אנשים לנסיעה. הסרסורים האלה, כמובן, לא הלכו אל בני נגידים, כי אם רישו אחרי כל איש מצוק, אחרי בלפר ואחרי עוזר כבית האיפה. הנדבאים האלה, אשר הסכימו מעורם לזה כבוד ויקר לקצוץ פאה ולובש קצרים, ולשמע "רייזענדער" יהבו נדל לשמו, בשמדם כי אדון אחד במינכן חפץ לתאר גם אותם בשם הנכבד הזה, הקדימו נעשה לנשמע וכעל בנפי נשרים דאו הלום, חיש מהר גלחו זקנם ועשו שפמם ובין לילה נהיו לנוסעים. מוכן מאלו שהנוסעים האלה, שלא למדו מימיהם, כי אם להלקות ברצועה או לדרות הפת, לא צלחו במסחר, ומה גם כי שפת המדינה לא ידעו, ע"כ רבים מהם שלחו כעולתה ידיהם ויוזיפו חתימות יד על שמרי קנין, למען השיג הפרוביוון שלהם, וכן בא גם קצם. קצתם התפטרו וקצתם הושמו בכלא ורק מעט מהם נשארו.

וארנו המסחר אשר כבר מעטו כי טוב סחרם לא נחו ולא שפטו מצודר נפשות לנסיעה. ובראותם כי חבל האופים והבלפרים, לא יצלה, וילמדו אל דרך האמריקנים, לקחת נוסעות תחת נוסעים ותחת אנשים — אנגמות. ויעברו קול במחנה קרוביהם ומיודעיהם בארץ מולדתם, שכל נערה וכל אשה צעירה תוכל לעשות עשר בזמן מועט על ידי מלאכה קלה ונקיה, ע"י הנסיעה בערים שונות ורק צורר דוגמאות קמן בידן, חיש מהר מצאו להם אונים שומעות בין הנערות מאחורי הנור ויורים ובין הנשים השמות מאחרי אישיהן, והבאנה קלות הדעת, פרות חולבות, במספר רב, והן נוסעות עד הים הזה. לחמן לא יחסר ונפש אדוניהן הרשן.

(סוף יבא)

ישראל גיטלער.

קול חורא לעזרה.

אל ראשי הקהלות, וקאחני בני ישראל שבכל עיר ועיר.

אחינו בני ישראל הרחמנים! אסין נורא קרנו, מארת אלהים רבצה עלינו, אש יצאה מאת ה' (יום ה' כ"ד ניסן) והאכל את חצי עירנו, ובשלש מאות בתים נשרפו, רובם של יהודים, שלא נבטחו באחריות, מאות משפחות, אנשים וסף, שוככים בחוצות, תחת כפת השמים בעירום ובחסר כל, ואין להם כמה להחיות את נפשם ולכסות את מערמיהם. כי במהירות נוראה התפשטה האש, ותאחו בכל פנות העיר, ולא יכלו להציל מאומה, הנזק גדול מאד, ואנשים, שעוד אתמול היו בעלי-בתים עשירים, נכבדי העיר, היו בן רגע לעניים מרודים, ועיניהם עתה נשואות אל אחיהם הרחמנים, שירחמו עליהם ויושימו להם עזרה בצרה, להמוך בימנם ולקיים מעט הרוסותיהם. לזאת יסדנו ועד, לעורר את לבות אחינו בני ישראל

בשבוע דמונם מרציות לפני בית הקהל ולעשות העמלה בעד הדבר בין כל שדרות העם ונראה דבר מי יקום, דבר שאוסיג החת השגחה השוטרים או דברנו. זלמן כראנדעם.

רעטע. (אינגריא) הבחירות למועצת הממלכה עברו. את הנצחון נחלה מפלגת הפרוד האהובה לעם. מפלגת הליברלים כלתה כענן ואינה. פחד היהודים מפני התנברות מפלגת העם האנטישמית היה פחד שוא. צוררינו בטחו, כי יצאו מן הבחירות בשמונים צירים, אך הוחלתה נכזבה, כי רק ל"ב נבחרו מהם. אבל רעה נשקפה לנו ממקום אחר. שביתה יום א' מתחלת אצלנו בשעה י' כבקר. השעות האחרות המהירות בכסחר מספיקות, לבל ירגישו היהודים החרדים כל כך את נוקם. עתה גם אלה בסכנה. הר"ר וואזשאני (יהודי) ראש הדמוקרטיה, אשר המיד הוא מהפאר ביהדותו ומבטיח את בני עמו, כי מגמתו להטיב להם ולשמר שלומם, משמיע עתה ברכים, כי לא ישקוט ער אשר יהקנו שביניה נמורה ליום א'. בזה יקפחו פרנסות אלפי משפחות ואלפי יהודים אחרים יאנסו לבטל את השבת, זהו הטוב בכל צירי היהודים, אשר אמרנו בצלו נחיה כגוים, זה פרי הליברלות, אשר מסרו היהודים נפשם עליה. מה שהשאירה עור זאת החנפה והרשעה הצבועה הטיחית בתתי הדמוקרמיות. וגם אליה יתמכרו יהודים בראש. והיהודים ישנים שנהם, אף שמפי כל המפלגות נשמע קול "הבה נהחבמה לו", לא ירגישו ראשי קהלותינו, כי מעט מעט ישמט הקרקע מתחת רגליהם. גם רבנינו עורם שותקים, כאלו לא היו תוצאות הדבר נוראות אף בתוצאות אספה "מזרחי" כפרעסבורג, אז קמו ויעמדו כפרץ בכל עון, מה רבה אז ההתעוררות! ועתה נגד במול שבת אין להם אף מלה. עורני מחבה, כי נשיא קהלות החרדים ר"ם אברהם פרגל יתעורר להפיר עת צוררינו ולא יראה כמנוחה איך מציתים עלינו את הבית מארבע רוחותיו ולא ימהינו פה היהודים כמו בגליצא עד שיצא הדבר אל הפעל. הימים הבאים יורונו אם לא לשוא חכינו. שמואל מילר

מכתב מבאיערן.

מינכן. כבר הודעתי ב"הצפירה" על ארות מנהגי יהודי אשכנז, יחוסם לדת ויחוסם לאחינו בני חו"ל הגרים פה. עתה אודיעה נא דבר על אדות אחינו בני גליצא המתגוררים פה, משאם ומתנם ויחוסם בינם לבין עצמם.

זה כחמש עשרה שנה מעת אשר אחינו בגליצא, הנודרים ממקומם לתור להם מנוחה ופרנסה בארץ אחרת, שמו עיניהם גם על עיר מינכן ועיר בושם זעיר משם באו איוו מהם להתישב פה. כמובן, הנודרים האלה לא הביאו אתם די כסף הדרוש ליסד בית מסחר או בית מלאכה, ותהי ראשית מלאכתם רק אחת משש האלה: לסחור מבית לבית (הויזיערען) מסחר כגדים ישנים, או המסחר במקומות השוק. הן אמנם בני חו"ל אינם משיגים פה רשיון לסחור מבית לבית, אבל יען כי הרובלים האלה היו מעטים לא משבו אחריהם עיני פקדי הפוליצא בעיר רבת אוכלוסין כזו, ואין מוחה בידם. בעלי שלש הבתות האלה ראו ברנה במסחרם, ומועט מעט שלחו איוה סכום כסף לכני ביתם ולמשפחתם, אשר השאירו אחריהם בארצם. ועוף השמים הוליד את הקול, כי עיר מינכן היא מקום מוצא הפרנסה, ובי פלוני ופלוני הקבצנים כבר התעשרו בזמן מועט, ויקנאו בהם אחיהם בארצם לבוא הנה ולעשות גם הם כמעשיהם. כי איש ואיש, אשר דבר הצלחת מיודעו פה הגיע לאזניו, חשב את עצמו ליותר מסוגל וליותר מוכשר בהנהגת מסחר ממיודעו הלז הנחשב לבטלן בעירו, ובן נוספי על יהודי גליצא פה כהנה וכהנה, ובלם לא ידעו משלח-יד אחר רק אחת משלשת מיני המסחר הנזכרים, ויחלו להתחרות ולקלקל המסחר עד כי מעמד כל השלש הבתות רופף. — אחרי עברו שנים אחדות בחרו להם אלה אשר כבר צברו די כסף, מסחר חדש. הסחורה היא אמנם הישנה אבל דרך המכירה הוא חדש, והוא: לשלח אנשים נוסעים ככל רחבי ארץ אשכנז, למכור לאחדים בתנות ומכנסים התהונים עפ"י הרוגמא אשר בידם והנוסעים יקבלו פרוביוון מאת אדוניהם לפי כמות המכירה, ואף כי המסחר הזה דומה ממש להמסחר מבית לבית, ונוסעים כאלה הם בעיני עם הארץ כמדורגה אחת עם רובלים אמתיים ומבקשי נדבה על פהחי הבית, אבל נקל להשיג עליו רשיון. — הנוסעים האלה אשר עברו מעיר לעיר וממדינה למדינה, הביאו אתם עיר מסחר אחד מדין חדש, והוא: הגדלת התמונות פוטוגרפיות. גם לבעלי המסחר הזה נוסעים רבים. — אנכי קורא אותו בשם "מסחר" אף כי כאמת הוא "מלאכה", אך דבר ידוע הוא לכל שהסחרים

להראב"ן (צד ע"מ.) שם מוכא בענין צדקה: "בד"א כשאין חבר עיר, כנון ורנקורט וכיוצא בו, אבל יש שם חבר עיר שהלכו לעיר שיש בה יהודים נתת לחבר עיר. חבר עיר — חברת עיר". ע"ד הזמן שחי בו הראב"ן נהלכו החוקרים. בספר אבן העזר זה נמצא את מספרי השנים ד' תתצ"ג, ד' תתק"ה, ושנת חמשת אלפים וחמשי, ויש להסתפק איזה מן שני הזמנים הוא הנכון, שבו חי הראב"ן. הרב ד"ר אורבך ז"ל מהלכרשטאדט הוביח בהקדמת ספרו "ברית אברהם" (ספר"ט 1860), כי המספרים הראשונים הם הנכונים, ושנת חמשת אלפים וחמש היא הוספה מאוחרת, ולפי זה כתב רבינו אליעזר ב"ר נתן את הנוגע לפרנקפורט בערך שבעים-שמונים שנה לפני הנזרה הראשונה בפרנקפורט בשנה הראשונה לאלף השישי.

גם אם נקבל, כהוכחת בעל "ברית אברהם", כי הראב"ן חי קודם הנזרה בפרנקפורט, אין עוד ראייה מה כי בזמנו לא היתה עוד שם קהלה עברית. כי יש להסתפק בפרוש המלים "חבר עיר—חברת עיר". בידוע, יש בנמצא להמושג "חבר עיר" שתי הוראות: חברת העיר, היינו צבור של עשרה (רש"י ר"ה ל"ד ע"ב וברכות ל' ע"א), ותלמיד חכם העוסק בצרבי צבור (רש"י מגלה כ"ז ב'). בראב"ן נופא מבוארים הדברים "חבר עיר חברת עיר", אבל קשה, כי באשרי ומרדכי, תלמידי הראב"ן חסרות התבות המבארות הלכו. ומלבד זה אם נקבל פרוש "חבר עיר" — חברת עיר, עוד קשה, איזה מעלה ודין קדימה בעניני צדקה יש לקהלה שיש בה צבור ברת, אבל ענינים בה מועטים, על קהלה שאין בה צבור של עשרה, אבל יש בה קטנים הנצרכים לצדקה או נשים עניות. בחבורת עיר תליא מלתא ולא במצב העני, ולמה ירע לענין צדקה חלק הקהלה. שאין בה "מנין" של עשרה? ולבן יש לאמר כי המלות המבארות "חבר עיר — חברת עיר" הן הוספה מאוחרת ממעתיק אחרון, שהיתה הנמרא בריה: לנגד עיניו. וכן צריך לבאר, שכונת הראב"ן "חבר עיר" היא כרשי" במגלה כ"ז ע"ב. תלמיד חכם המתעסק בצרבי צבור. ולפי זה לא היו אז בקהלת פרנקפורט עניים או סופה של צדקה, אבל אין ראייה כי לא היתה שם קהלה עברית כלל. (המשך יבא)

ארגו מכתבים.

בנ"ד: "לך ולך" בתגרה הוא מקוצר מהפסוק תהלים ס"ה ב': "לך כי לך" מהפסוק דה"א כ"ט י"א; "לך אף לך" מהפסוק תהלים פ"ט י"ב. — שכמר פ': הש' אינו יוצא, תשיג אצל "אחיאסף" ווארשא, כן האדרסה. נודך אמ תודיענו מעשים חדשים מארצך, אך התאפק מכתוב מאמרים ופילוסופים. יפ"ה מ"ש': החכם ההוא לא לקח דבריו מאחרים, אלא כון לדעת גרולים בקצת דבריו. במטה משה אין טעם נכון מדוע לא נקראה "שכת וערבה" והחכם ההוא באר יפה. עיינו בטעור סופרים שם ואין שום דבר ורמו ממה שכתב החכם ההוא, שם ענין אחר עיר שמרימית. — דר"ם: זהו לקוי חמת. אבל כתמים מאין ירעו? — ימ"ד: "אנוניא" הוא שם עיר בבבל (הערך השלם). — אליהו: יוצא. — י"מ: אהרן פויס: קראקא. — הצהר: א) אינו סובל פרסום, בי אין מקורו קדוש; ב) "אין משיח לישראל", הכונה: אינו כמובן הנוצרים, כי הפסקים, שהם סביאים מהם ראייה, מדברים על חזקיה. — בן בהן: אתה שואל מדוע לא נזכר כתב היתרות של האשורים בתנ"ך; הוא נזכר בישיעה ב"ח" בפירוש: צו לצו קו לקי וכי'. צו לצו הוא כתב החרטומים, שחציבו ציונים אצל ציונים וקו לקו הוא כתב היתרות — הקוים, כמו שכאר כספוד "בלעני שפה ובלשון אחרת" וכי', והיח להם דבר ה' צו לצו וכי', דברי הנביא זרים להם ככתבי החרטומים וכתב היתרות.

אלימלך רובינשטיין	רבקה לאה האזער
מאורשים	
ראדמישל אם סאן.	מאקשיסאב
כתורש אייר תרס"ו.	

הנני מברך ברגשי אהבה את מר יצחק מאיר צוקער מקראקא לארוסו עם מרת לאה בת ר' חיים יהושע גראסבאד מראדלוב. צבי גראסבאד — ראדלוב. ברגשי ידידות אניש ברכת מו"מ לרעי מר ישראל נאלדבערג לארוסו עם מרת פרומטשה מראדאל. קלונימוס וואכטעל, דראהאוויוע — מיקאלאיוב. הנני מברך את רעי מר משה סמיראווער להאסרו עם מרת מאטיל בת הר' יוסף בלאנקשטיין מביאלא. נפתלי טיכפעלד. תקון טעות. בברכת מו"מ בגליון י"ח על מש ישראל פערלשטיין נפלה טעות וצ"ל פער לב ערג.

מותו נבחר לראש האזרחים בעיר ההיא. פרום גדול, שנמע לו, הניח בצואתו מתנה לעירו. שני מאות אלף ספרים קבץ לו וכתובם אלפי ספרים וכתבי-יד עבריים. בלם נשרפו עתה. דודו היה הרה"ג ר' אברהם זוטרא, אב"ד בדרשמונד, מחבר ספר "מלחמת ה'" נגד ההתבוללות ותקונים ברת. גם יהודים אחרים אנשי מעשה השתתפו ביסוד העיר ובכנינה, ביניהם אלקנה היידנפלד ויצחק קרדווא, צירי מועצות ארצות הכרית. יואל נח, אחי מרדכי נח, שבקש לפני מאה שנה לכונן מדינה יהודית באמריקה, יסד את "המנין" הראשון בעיר. בימים האחרונים היו בעיר י"ב קהלות מיוחדות ולכל אחת ביח"ג מיוהד.

פקודת סתר. ראש הנגראל-שטאב הרוסי שלח פקודת סתר לכל שרי הצבא, שהצאר בעצמו צוה להודיע את מצביאי המורפות, כי ע"פ ידועות שקבל החליטה מפלגת המורדים היהודית "כונד" להפיץ ע"י אנשי צבא יהודים חפץ מרידה בתוך הצבא. הקיסר צוה לתפוש באמצעים מכשירים למנוע פעולות היהודים האלה. הפקודה הזאת אוטרת הרבה מאד.

שאלת היהודים ברוס"א. המפלגה הקדמית, שלה הרוב בדומא הרוסית, מסרה אל חברה רודיצוב לערוך הרצאה על דבר שאלת היהודים, שיקראו אותה באחת הישיבות הראשונות, גם הממשלה החדשה תערוד הצעה בזה, גם צירי האכרים חכרי הדומא לכם טוב ליהודים. פחד שוד יהודים ברוס"א. ההמון באדסה מדבר בגלוי, כי נכון שוד חדש ליהודים באדסה. גם ביקסרינוסלב מכינים זבח ביהודים, כי הרבנים בממשלה עושים אותם אחראים בעד הריגת הנגראל-גוברנאור.

המדבר בידים. יאקל טשארנעם לא היה יכול לדבר דבר בלי תנועות משונות בשתי ידיו. פעם הלך עם חברו בחוף והקור חזק מאד ויטמון ידיו בכיס מעילו ויחזקו.

משרה הספרות והמדעים.

מקדמוניות היהודים בפראנקפורט דמיין.

א. הנזרות הראשונות. — רבי שמעון הררשן בעל ילקוט שבעוני. — ר' זוסלין בעל ספר אגודה.

שני מקורים ראשיים יש להיסטוריה הישראלית בימי הבינים. הראשון — זכרונות הנזרות הרעות, הנרושים, העלילות והרדיפות האיומות, שעברו על ראשי ישראל. מספרי השנים, שמות מדינות, ערים ואנשים יחד עם הפליחות, התחנות והבקשות, שנשארן בהפיוט הדתי לזכר הנזרות, יתנו לנו השקפה על הדרסה המרעשת לב. שאין דוגמתה. המקור השני היא הספרות העברית, פרי שאיפה לחכמה ודעת ועבודה רוחנית, סימן עם הספר, אשר גם הצרות והרדיפות היותר נוראות לא עצרו כח להחלישה. גם בזמן אשר החשך כסה ארץ ומצוקות ישראל עלו למענה ראש, גם אז לא עזב יעקב את למוד התורה, שבה תלוי מקור חייו, גם אז עלתה הספרות העברית כפורחת ותשאף לנלות מסתרי התורה והחכמה ולפתור את השאלות העולמיות של האנושות.

ברשימות הרדיפות והנזרות, בהסליחות והקינות רשמה קהלת פרנקפורט את שמה רק בתחלת האלף השישי, בשנת ה' אלפים א' למספר הרגיל: על ידי נזרה" נחרבה בשנה היא הקהלה העברית בפרנקפורט. ראשית התישבות היהודים בה וזמן יסוד הקהלה לא נודעו לנו בדיוק, אבל צריך להחליט, בי עד החרבן היא היתה שם הקהלה זמן גדול בשלום והתפתחה במנוחה ושלום. אבל בהספרות העברית נמצא את זכר פרנקפורט קודם לזה. בפעם הראשונה נזכרה פרנקפורט באבן העזר

אספת קהלות גריצ'א. לפי דברי "טאנבלאט" הלבובי יש עם לבב ראשי הקהל בלבוב להקהיל כסוף החדש הזה אספת צירי הקהלות מגליצ'א בלבוב. הדבר צריך אשור. הרבה לא נובל לקוות מכנסיה כזאת. שתקהל ע"י הנהגת הקהלה בלבוב, כי עד כה לא הראתנו זאת, כי מודה הוא, שיש איזו אינטרסים מיוחדים ליהודים. מכל מעשיה ער כה למדנו, כי לדעת אדירי הקהלה בלבוב עלינו רק לררוש שלום שכנינו וזוהו שלומנו, ואף שהנסיון הורה, שאין הדבר כן, לא יזיזו אנשי אמונה אלה מדעתם. לדעתנו אנו צריכים לאספת-עם גדולה מכל המדינה ברת תלויה כלל בדעת ראשי הקהלות. כי רק העם יודע את מכאוביו ולא פונסי. היחפצו אלה לקדם פני הרעה?

דאגות צוררינו בוויין. הידיישטעס פאלקסבלאט", ארגנס של "הנצורים סוציאליס", גונח מכאב לב על התרבות המותרים בוויין ומביאים סכנה לכנסיה הקתולית העתידה להתיחד. בשני החדשים האחרונים המירו מאה ועשרה יהודים את דתם בוויין. יראים הם צוררינו, כפי הנראה, שעוד מעט ויחדלו יהודים בוויין ויאבדו המה ועתוניהם את ערכם. הנוסח "פן ירבה" השתנה איפא, הוא נקרא עתה "פן ימעט", ככל אופן אות לטובה היא. הלואי יקבלו גם הכמרים את הנוסח החדש הזה וישפכו על הבוגדים קיתון של שופכין בכאם להמיר דתם. עסק טוב בודאי לא תעשה הכנסיה הקתולית בקבלה אל חיקה פושעים חסרי לב ורגש באלה.

גרוע פרוס"א. מועצת הממלכה באשכנז גנתה את רשעת הפוליציא הפרוסית, המגרשה יהודים גולי רוס"א בלי טעם. צירים מכל המפלגות הותנגדו למעשי הפוליציא ויזכחו אולתה, שהיא חרפה לכל הממלכה. הממשלה לא אבתה אף לענות על טענות הצירים. יותר מזה הועילה בקשת ראשי היהודים. צירי ראשי החברות הגדולות וראשי הקהלה בכרלין התיצבו לפני המניסטר הפרוסי לעניני פנים, לבקש מלפניו לבטל את גזרת הגרוש, אשר נגזרה על אלפי יהודים גולי רוס"א. המניסטר הבטיח, כי גרוש לא יגרשו רק כשבע מאות יהודים, שלא יובלו להוכיח מי הם ומאין ימצאו לחמם. אבל יתר גולי רוס"א יקבלו רק הודעה, שלא יוכלו להשתקע בארץ. אבל לא יגרשום. בחמר הדין לא תתנהג הפוליציא ועל החברות היהודיות לעזור את הממשלה, שיעזבו הגולים את הארץ בשלום.

הזהרות כגונים כאמריקה. הגליון האחרון שהוציאה הלשכה המרכזית לעניני נדירת היהודים בכרלין מכיל הזהרות נחוצות לגולים. המקבל כרמס אניה (פרע-פאידס) ממבריו או קרוביו אשר באמריקה ידקק אם רשום בה שם חברת האניות והדרך אשר בה ילך. אם אין בו רשימות כאלה פסול הוא ולא יובלו לעבור בו, כי הוא נקנה מיד איזה סוכן רמאי. אין המקבל כרמס מאמריקה יכוד לנסוע עד אשר יקבל הודעה מחברת האניות, כי קנו בשבילו כרמס וכי הוא יכול לנסוע בו. בתוך הילדים הבאים עם אמיתיהם אל חוף אמריקה נגלתה בהרבה מקרים מחלת הבהרות (מאזערן) כמעט כל הילדים החולים הם מילדי היהודים. סבת הדבר היא, כי הנשים היהודיות יושבות עם ילדיהן בכל ימי הנסיעה סנוורת בתא הספינה ואינן עולות על המכסה, לשאוף רוח צח. האויר הרע בתא מרעיל את דם הילדים. תזהנה הנשים הנוסעות, להרבות לשבת עם הילדים על מכסה האניה, ותנצלנה מטחלות המביאות שואה על הנולה בכאו אל החוף, כי הילד החולה ילקח אל בית החולים ובמקרים רבים ישיבוהו עם אמו לארצה.

ע"ד היהודים בסאן פראנציסקא. בתוך ספורי הפרטיים על אדות ההתפתחות המהירה של העיר הגדולה הזאת, שנחרבה עתה, נזכר גם זכר יהודים מצוינים אחדים, שעזרו להתפתחות העיר. יוסף זוטרא בא לאמריקה מאשכנז אחר שאבד אביו את כל הונו בעת המרידה. אז נגלו עפרות זהב בקצה המערב בקאליפורניא. אנשים רבים הלכו שמה לנסות הצלחתם וילך גם מר זוטרא ויקן חלקת אדמה וימצא שם מכרה כסף ויעשיר עשר גדול ויבן כמה בנינים מפארים בסאן פראנציסקא וכתובם מנהרה למסלת ברזל ויצא שמו למרחוק, וזוטרא היה איש מלומד לא רק בכל חכמה. בייאם גם בספרות ישראל. הוא חתם על "המניד" עד יום מותו בשנת 1894. בשנת

כול בהדר

ע"ד האתרונים הכשרים בא"י מאת הגב' הנאון הגדול הצדיק המפורסם מו אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד דעה"ק יפו והמושבות תוביא. — את החוברת הזאת וכ"כ את החוברת "גלעד" הכוללת מכתבים והעודות ע"ד האתרונים הכשרים הנ"ז נשלח חנם לכל דורש.

האדרסה
Gesellschaft Pri Ez Hodor Jaffa
Palästina

כל ספרי הנוד ולמוד

בכלל נמצאים בבית מסחרנו המיד מן המובן ובפרטות: הוצאות "הושיה", "האור", "מוריה", לפי הטף (המורה) ב"ח, מקרא לפי הטף (התלמוד), הרבוב העברי ב"ח מקרינסקי, מראה עינים ב' חלקים מאת מנסובין, בן עמי ב' חלקים. כל אלה נמצאים כעת אצלנו בסכום רב ונבקש מאת המורים וההורים לפנות אלינו בדרישתם ונשרהם באמונה במקחים בזול.

AMKRAUT & FREUND
Buchhandlung Przemyśl.

מורה עברי

היודע ללמד עברית עברית ע"ד שיטה קלה ומנוסה הנ"ך בבאר היטב וספרות העברית. ולהורות נתיב בים התלמוד ופוסקים בדרך הבינות מבקש לו משרה, והרוצה באשרת בניו יפיק רצון בזה. לפנות

A. Dunkelblum f. Liebermam,
Podgórze.

PATENT-ANWALT
Dr. FRITZ FUCHS
diplomierter Chemiker
(beeidet)
Technisches Bureau
INGENIEUR A. HAMBURGER
Wien VII. Siebensterngasse I.

פריפעי
פיפעי בערטישע ארטי האלן פיר
פריפעי פאן נומער 1-4 א 26
העלער ביא
L. Apertmann, Thehandlung
Brody.

בניל והדוה אניש ברכת מו"מ לרעי מר אלימלך דובינשטיין להארשו עם מרת רבקה לאה האזער ממאקשיסאב אצל מארנאברענג.
מענדעל גרינבערג ראדומישל אם סאן.
ברכת מו"מ תחול על ראש מרת לאה בת גיסי מר חיים יהושע גראסבארד מראדלוב לארוסיה עב"ג יצחק מאיר צוקער מקראקא.
ישאל מרגליות — זאכנא.
"הנני מכרך בכרכת מול טוב את ש"כ מר משה גרונבערג לארוסיו את מרה רבקה חריון, בקאמיאנקא, סמוך לפאדוואלאשיסק".
יעקב גרינבערג — הוסיאטין.

גליכס-אנצייגע

דיא געווינגע גארנאמירט דער שטאט א.ט.

גרינדונג צור בעטהייליגונג אן דען געווינג-שאנצען

דער פאס שטאממע האמבורג גארנאמירטען געלד-לאטעריע, אין וועלכער 9 מיליאנען 25,285 מארק זיכער געוואנען ווערען מיסען.

דיא הויפטגעווינע דיעזע פארטהיילהאפטען געלד-לאטעריע זינד פאלגענדע, נאמליך: דער גרעסטעגליכסטע געווינג איזט אים גליקליכסטען פאללע: 600,000 מארק.

פרעמיע א 300,000 מארק	1	פרעמיע א 200,000	1
" " " 200,000	1	" " " 60,000	1
" " " 150,000	1	" " " 50,000	1
" " " 100,000	1	" " " 45,000	1
" " " 80,000	1	" " " 40,000	1
" " " 60,000	1	" " " 35,000	1
" " " 50,000	1	" " " 30,000	1
" " " 40,000	1	" " " 25,000	1
" " " 30,000	1	" " " 20,000	1
" " " 20,000	1	" " " 15,000	1
" " " 15,000	1	" " " 10,000	1
" " " 10,000	1	" " " 5,000	36
" " " 5,000	83	" " " 3,000	160
" " " 3,000	428	" " " 2,000	583
" " " 2,000	181	" " " 1,000	300
" " " 1,000	181	" " " 500	200
" " " 500	181	" " " 200	181

אום גאנצען ענטהאלט דיא לאטעריע, וועלכע אויס 7 קלאסען בעשעצט, קאסטען 92,000 לאזע מיט 44,655 געווינען אונד 8 פרעמיען, זאדאסס נאהעצו דיא העלפטע אללער לאזע זיכער געווינען מוס.

דער גרעסטעגליכסטע געווינג 1-שטער קלאסע בעטראגט אים גליקליכסטען פאללע 50,000 M. שטייגט אין דער 2-טען קל. אויף 55,000 M. אין דער 3-טען אויף 60,000 M. אין דער 4-טען אויף 65,000 M. אין דער 5-טען אויף 70,000 M. אין דער 6-טען אויף 80,000 M. אין דער 7-טען אויף 600,000 M.

פיר דיא ערסטע קלאסע, דערען ציעהינג אמטליך פעטגעוועזט, קאסטען:

דאס גאנצע אריגינאללאז נור מארק 6.—
דאס האלבע אריגינאללאז נור מארק 3.—
דאס פערטעל אריגינאללאז נור מארק 1.50

דיא איינלאגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען זאוויא דאס גענויע געווינג-פערייכ-ניס זינד אויס רעם אמטליכען, מיט שטאמטסוואפטען פערוועהענען פערלאזונגס-פלאן ערויכטליך, דען איך אויף וואונש אים פאראויס גראטס אונד פראנאמא צווענדע יעדער דער בעטהייליגטען ערהעלט פאן מיר נאך שטאטגעהאפטער ציעהונג זאפארט ריא אמטליכע ציעהונגסליסטע אונאויסגעפארדערט צוגעזאנדט.

דיא אויסצאהלונג אונד פערווענדונג דער געווינגעלדער ערפאלגט פאן מיר דירעקט או דיא אינטערעסענטען פראמפט אונד אונטער שטרענגסטער פערשווערענדיגט.

דיא בעשעלונגען ערביטע פער פאסטאנוויזונג אדער אויך געגען נאכנאמען, מאן ווענדע זיך דאהער מיט דעז אויפטרענען דער נאהעבעפאר-שטעהענדען ציעהונג האלבער, זאנלייך יעדאר-ביז צום

24. מאי ד. י.

פערטויענספאלל אן
Samuel Heckscher senr.
Bankgeschäft in HAMBURG.

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten **Grammophone-Phonographe**
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU and WARSCHAU
in Krakau, Grodgate 7, II

עמפיעלע עכטע קאנצערט גראמאפאן. זכט גוד מיט מארקע, שרייבעדער ענגעל.
רעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע, שרייבעדער ענגעל. זאמט 10 פלאטע-מען, נור 35 פלארין. ניעמאנד זאל ריעזע בעסטע געלעגענהייט פערווימען.
פריווקראנטע עמ הויפטצעהייטען איז פערלאנג-גען גראטס אונד פראנקא.

דיא פיינסטע אללער מארקען "צערעם"-שפייזע-פעמט!

(אויס קאקאניססען). דאס בעסטע צום באקען, בראטען אונד קאכען.
Nährmittelwerke „Ceres“, Aussig.

די ערצייגונג אינטערליענט רער בעמישען קאנטראלירט רער פאם האהען ק. ק. מיניסטער דעם אינערן גענעהיגטען אונטערזוכונגסאנשטאלט פיר נאהרונגס-אונד געזונטמיטעל 31 WIEN, IX. Spitalgasse
די קויפער פאן צערעסשפייזעפט זינד בערעכטיגט, די ווארע-אין אריגינאל-קאקאניס אין דער אנשטאלט קאסטענפרי אונטערזוכען צו לאסטען.

ערפאלג נארנאמירט! איבערצייגען זיא זיך! פערבעסערונג דער שטעללונג!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

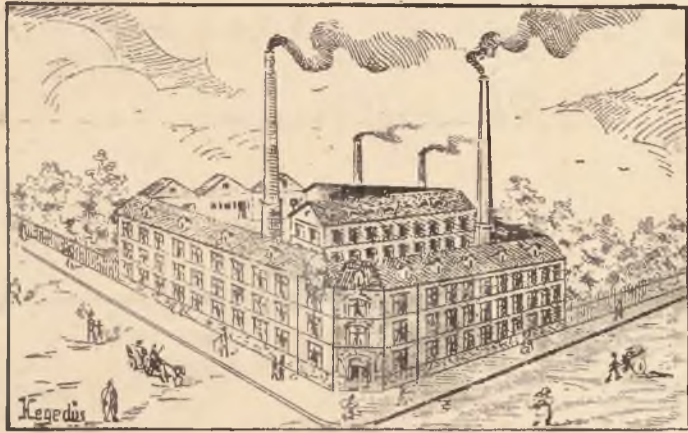
בוכהיירונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקארעספאנדען, דייטשען שפראבלעהרע, קויפט רעכענען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ו. וו. קאנן ידערמאנן אהנע בעזאנדערע פאר-קענטניססע אים ברעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראטס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפראגען נור געגען רעטורקארטע. פראפעקטע א 35 העל, פראבעריפע א 1.20 קר.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H-E.

איבערנאמע יונגער לייטע צור גרינדליכען אויסבילדונג אין זאמטליכען האנרעלס וויסענע-שאפטען געגען מאס-געס תאנארא.

לתועלת רבים.

רבים מהוך קוראינו שאלונו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול שיש בה חיש שומן של חויר או של נבלה ומזפה. ואחרי שאין כיד הסוחרים כתבי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים קצה מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע וינזרו לגמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חיש אסור, כלומר, העינויה בלי שום הערובות שומן מן החי. על כן מרחנו לעשות הפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירונו את הפירמא מעליה, למען לא יקדע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוט של הממשלה בלוב ובבודפסט לכדיקה המאכלים בדרך חימי ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום הערובה שומן מן החי ולא כל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נבונה לשלם עשרים אלף בתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נהנת רנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך חימי בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנרפסה בזה ככהבה וכלשונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא וכמסיה לפי תמו והרוצים לשמש בשאקאלאדע בשרה, שאין עליה שום חיש אסור, נובל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.** ונס בלא זה נכון כי יבכרו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציאה את הכסף מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת כטוב סחורתה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לבכר המיר סחורת חוץ, אף שסחורה כזאת כמש נעשה בארצנו. מוציאי לאור את המצפה.

תעודות האינסטיטוט של הממשלה לבריקת מאכרים בדרך חימי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamcpe“ w Krakowie czekolada, została poddana ściśtemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegyakisérleti állomás Budapest, II., Oszlop-utca.

Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

גימנוזים עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזים עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחוננו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציה ומרוסיה, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכין לגימנוזים שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמזונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפעראציאן. פערלאנגען זיא גראטים אונד פראנקא דיא נייא ערשיענענדע בראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאמ. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-נאסע 35.

חזן נבכש.

לביהמ"ד „שארית בני אמונה" בקדאקא נבכש ש"ץ בן הודה וירא שמים, יודע נגן וקולו ערב, שיש לו תעודות נאמנות על מדותיו וההלכותיו ויכול לנהל להקת משוררים. פרס קבוע יקבל מן שש מאות עד שמונה מאות כתר, מלבד שאר הכנסות שאינן קבועות. הרוצה במשרה הזאת יואל לבא הנה עד ר"ח מנחם אב הבע"ל. הוציאת הסיעה נשיב רק להמתקבל מאתנו. הנבאים.

האדרסה:

Bethaus Sch'eliris B'nei Emuna
Krakau Krakauergasse 43.

קורזים עברים

בקרדאקא.

בקורזים העברים, אשר בחברה „ציון" בקראקא מתקבלים נערים ונערות להביאם לידי שלמות בידיעת תורה נבואים וכתובים, שפת עבר ודקדוקה ובקריאה, כתיבה ודבור. מחיר הלמוד ממוצע. זמן הלמוד אחר הצהרים. התלמידים מתקבלים בכל יום במעון החברה רחוב דיטעל מספר 64, אחר הצהרים.

הועד של החברה ציון.

מנהל הקורזים כר שבח וואלאקאווסקי מקבל גם לקחים פרטים אם בבית התלמידים או בביתו ברחוב Miodowa 9.

אים פערלאגע דעם פערציאנעם ציון אין נאדווארנא ערשיינט זאעבען.

„שירי ציון"

יודישעם ליעדערבוך אין 4 שפרא-בען אין צווייטער פערנדעסער-טער אויפלאגע אין 500 עגזעמ-פלאדען

צור אינסערציאן

בעזאנדערס געאיינגעמ! די „שירי ציון" פינדען איינגאנג אין אללען יודישען קרייזען אונד איינע אינסערציאן אין ריעועם ליע-דערבוך איזט דעם בעסטען ער-פאלגעס זיכער. בעשמעללונגען אויף אינסערציאטע נעהמען ענטמעגען דיא דעראקציאן ריעועם בלאטטעם, דער פערציאן „ציון" אין נאדווארנא, פערנער די אנאנסען - בורעאם האזענשטיין פאגלעד אין וויען. כ. דוקעס נאכפאלנער אין וויען.

גענעראל אגענט

פיר קראקא אונד אומגעבונג ווירד פאן איינער דער גרעסטען פער-זיכערונגס-געזעלשאפטען אונטער זעהר גינסטיגען בעדינגונגען גע-זובט. — אפפערטע זינד אן די ארמיניסטראציאן ריעועם בלאט-טעם אונטער שיפדע 11000 צו דיבטען.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische Steckpferd Lilienmilchseife von BERGMANN & Co. Dresden und Tetschen a/E. vormals Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig 4 Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseur-geschäften.

גוטע געלענעהייט.

וועגען אנדערדווייטיגעם געשעפטס-אונטערנעהמען בין איך בערייט מייע גוט איינגעפיהרטע מיט מאדערנסטען מאשינען פערזעהנע זעלכווארען פאבריק פאן פרייער האנד אינטער גוטען בעדי-גונגען צו פערקויפען. דער פלאמץ זאווי די ארטספעהרעאלמיסטע זינד זעהר גי-סטיג. דעפלעקטאמען וואלען זיך ווע-דען אונטער ארעסע.

H. Steiner Przemysl
ul. Jagiellonska 7.

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu